1855. TWEE EN DERTIGSTE JAARGANG. N°. 102.

PROVINCIALE DRENTSCHE EN ASSER COURANT.

De uitgave dezer COURANT geschiedt op **Woensdag** en **Zaturdag.** De prijs is per *drie maanden* te Assen f 1.85, buiten Assen franco per post f 2,00.

ZATURDAG 22 DECEMBER.

De prijs der Advertentien is van 1 tot 5 regels **f 1.00** en voor elken regel meer **15** cent, behalve 35 cent zegelregt.

Bij deze Courant wordt een BIJBLAD gratis uitgegeven.

OVERZIGT DER BELANGRIJKSTE GEBEURTENISSEN.

20 Dec.

Wij hooren alweder versche geruchten des vredes.

Oostenrijk zou een middel hebben gevonden, om Engeland, Frankrijk en Rusland te bevredigen en dat middel bestaat hierin:

„de Zwarte zee zal zijn een neutraal water, waarin alleen koopvaardijschepen zullen mogen verkeeren;

„al de Russische versterkte plaatsen aan de kusten der Zwarte zee worden ontmanteld;

„Rusland ziet af van alle interventie-regten, die het ten aanzien van Turkije mogt hebben;

„afstand van Rusland van het protectoraat der Donau-Vorstendommen;

„afstand van dat gedeelte van Bessarabie, in 't welk de Donau uitstroomt.

In zeker blad leest men daaromtrent de volgende beschouwing:

„Op de Weener conferentie was men overeengekomen, dat het stelsel der neutralisatie, als ook van de beperking der maritieme krachten van Rusland en Turkije in de Zwarte zee, gelijktijdig door Oostenrijk aan beide partijen voorgelegd zoude worden, welke mogendheid tusschen beiden uitspraak zou moeten doen, onder voorwaarde, dat, als het zich aan de Westersche Mogendheden aansluit, om het aan Rusland voor te stellen, het zich te gelijker tijd verbindt, om tot den oorlog met haar mede te werken, zoo Rusland de voorgestelde schikking verwierp.

„Bovendien was het zeker, dat Frankrijk en Engeland de voorkeur zouden geven aan het neutralisatie-stelsel, zoo Rusland hen de keus liet tusschen de beide stelsels, en daarbij dat, zoo Oostenrijk weigerde tot den oorlog met Engeland en Frankrijk mede te werken, ingeval Rusland eens de door Oostenrijk voorgestelde stelsels verwierp, Engeland en Frankrijk met het neutralisatie-stelsel zouden opkomen, en men de onderhandelingen onmiddelijk zou afbreken.

„Graaf Buol verklaarde, dat het neutralisatie-stelsel hem voorkwam geheel tot het doel te moeten leiden, dat men zich moest voorstellen; dat bijgevolg Oostenrijk zeer gaarne zou zien, dat het aangenomen wierd. Doch hij voegde er bij, dat hij geen oogenblik de hoop koesterde, Rusland dat stelsel te zien aannemen, aangezien het in de Zwarte zee ongewapend zou blijven, terwijl Turkije gewapend zou zijn in den Bosphorus of voor het minst in de Middellandsche zee.

„De aldus door Oostenrijk betoonde aarzeling was oorzaak dat men het neutralisatie-stelsel opgaf, en de beraadslagingen hadden toen uitsluitend tot onderwerp het tweede gedeelte van het alternatief, nl. de beperking der zeemagt van Rusland in de Zwarte zee. Men weet hoe en waarom die beraadslagingen zonder gevolg bleven.

„Sedert dit tijdstip en ondanks de in den toestand der geallieerden, door de inneming van Sebastopol te weeg gebragte verandering, heeft het verschil van meening omtrent de uitlegging van het derde punt, tusschen Oostenrijk en het Westen, niet opgehouden te bestaan.

„Veertien dagen geleden stonden de zaken op die hoogte, toen het Oostenrijksch kabinet zijn vertegenwoordiger te Parijs belastte met de aanbieding aan Graaf Walewski eener gemotiveerde nota, waarin „Oostenrijk, ter oorzake van „consideratien, ontleend aan den tegenwoordigen toestand, „de aanneming aanbeval van het beginsel van de neutrali-„satie der Zwarte zee, als het meest geschikt om het derde „waarborgspunt te verwezenlijken."

Het Fransche kabinet ontving deze nota met een zeer natuurlijk genoegen, wijl het stelsel der neutralisatie dat was, waarvoor de beide Westersche Mogendheden eenstemmig en sedert den beginne, hunne voorkeur hadden doen blijken. Hieruit volgt dus, dat de geruchten omtrent de oppositie van het Engelsch kabinet tegen Oostenrijks voorstellen, geheel ongegrond zijn. Hieruit volgt eveneens, dat de grondslag eener volmaakte verstandhouding, tusschen de drie door het tractaat van 2 Dec. verbonden mogendheden, hersteld zou worden op het hoofdpunt, dat oorzaak was van hare verkoeling, nl. op de uitlegging van het derde punt. De drie mogendheden zouden dus niets meer te doen hebben dan te bepalen door welke middelen zij de verwezenlijking van dat punt zullen trachten te bereiken. Alleen op dit punt zouden de onderhandelingen nog hangende zijn."

Rusland moet alzoo bovenstaande voorwaarden teekenen, en wel over 14 dagen na de ontvangst van dat document. Zegt het neen, dan roept Oostenrijk zijn gezant terug. Graaf Esterhazy, gezant van Oostenrijk te St. Petersburg, en tijdelijk thans te Weenen, is met deze hoogstaannemelijke! voorstellen op reis gegaan en zal hoogstwaarschijnlijk terugkomen met het n e en.

En dan?

Dan roept Oostenrijk zijn gezant terug.

En dan?

Dat weet niemand. Het is geen vriendschaps-bewijs een gezant terug te roepen, maar het bevel daartoe gegeven gaat toch niet altijd gepaard met het commando tegen de legerbenden: „voorwaarts!"

Intusschen schijnt het, dat Oostenrijk veranderd is van opinie, want op de conferentie te Weenen, wilde het den eisch van het Westen, die Ruslands magt in de Zwarte zee fnuikt, niet ondersteunen.

Er zijn echter ook lieden, die met het Russisch-gezinde dagblad de *Nord*, aan al de vredes-voorwaarden, ons door de pers aangebragt, niet gelooven, en die er aan hechten, dat de Czaar, de puinhoopen van Sebastopol beschouwende, zou hebben uitgeroepen: „de vrede is onmogelijk!"

21 Dec.

Van het tooneel des oorlogs is er geen nieuws.

De overgave van Kars wordt bevestigd. Op 14 jl. hield de militaire autoriteit in genoemde stad een krijgsraad, ten einde te bespreken, wat er te doen was.

't Garnizoen was uitgehongerd en 't eenigste wat men had te sparen was paarden-vleesch. *Dat was voor de zieken!*

Waarlijk zulk een garnizoen mogt capituleren.

In den krijgsraad werd echter besloten om 10 dagen uitstel te vragen, ten einde een bode naar Erzerum te zenden. Waarom? Dit werd niet gemeld. 't Schijnt echter, dat die bode in last had om te zien of te vernemen, of er op ontzet was te hoopen, en in dit geval was het verleenen van uitstel zeer edelmoedig, tenzij Murawieff wel wist, dat de boodschapper onverrigter zake zou terugkeeren. Hij kwam terug en bragt de tijding, dat er geene redding mogelijk was. Toen sprak de Engelsche generaal William met Murawieff en het garnizoen erlangde eene eervolle kapitulatie.

Omer-Pacha zou weldra een aanval doen op Kutais. Hij maakte zich te Chapi, 't welk hij innam, meester van 12000 pelsen. Een goede buit in den winter!

Uit de Krim komt bijkans geene tijding. 't Eenigste wat wij uit dat land hebben te melden is het berigt van een hevigen storm, die het Fransche kamp nog al teisterde. De Tschernaia was zeer gestegen tengevolge van de ontzettende regenbuijen, die er in de jongste dagen waren gevallen. Zij is dus een hinderpaal te meer voor de verwezenlijking van den vechtlust der strijdende partijen.

In Pruissen heeft de Volksvertegenwoordiging thans een overwegend behoudende kleur en de regering is alzoo in staat om de plannen die zij heeft, ook wat herziening betreft van het bestaande, te verwezenlijken. Onderscheidene aanmerkingen zijn er gemaakt over den invloed, door de Regering uitgeoefend op de verkiezingen en wel door de ambtenaren.

De Regering heeft echter den strijd verkort, door de verklaring, dat zij zeer ongaarne ziet, dat een ambtenaar stemt voor de oppositie, en alzoo, dóór zijne stem, openlijk het vertrouwen op de Regering schokt, en bijgevolg de kracht van deze ondermijnt, terwijl de hoogere ambtenaren in de Kamer bij elke gelegenheid de verzekering gaven, dat zij in hunne ondergeschikte geëmploijeerden geen tegenstand tegen 's Lands Regering, door voor deze eene vijandelijke stem uit te brengen, duldeu.

Een ambtenaar, die in gemoede niet kon stemmen voor de candidaten der Regering, behoort in 't geheel niet te **stemmen — dat is het principe der Pruissische Regering en men moge nu geen vrede hebben met dit begrip — de** Regering heeft de kracht om het te doen eerbiedigen.

Oostenrijk heeft nu ook zijn credit-mobilier, en verwonderlijk was de geestdrift, daarvoor betoond. Toen de bank hare deuren opende, ten einde de inschrijvers binnen te laten, was de aandrang zóó groot, dat eene wacht van 12 man de orde moest bewaren. Er waren vaderlanders, die 's middags eene plaats op straat zochten, waar zij zeer gaarne, en met een geduld dat Job zou hebben beschaamd, tot 's morgens 10 uur wachtten, ten einde aan den ingang der bank te geraken en een bewijs van inschrijving meester te worden.

Er werd gegeten en gedronken op straat en daartoe legerde het publiek zich op stroo, haalde een worst uit den zak en dronk een glaasje brandewijn, bij de panze zong men uit verdriet of uit verveling. Er is geteekend voor ruim 600 millioen florins.

Het concordaat is door al de drukte voor eenigen tijd vergeten en bij velen ook de Oostersche kwestie. Zijn geld in de crediet-bank kwijt te raken, d a t was de kwestie.

Uit Italie geen nieuws. Men zegt, dat Savoie aan Frankrijk zal komen en dat Sardinie daarvoor in Italie zal worden schadeloos gesteld. De koning van Napels blijft thans buiten politieke opspraak en de Paus zal van zich doen hooren in 't eerstkomend consistorie.

22 Dec.

De berg heeft een muis gebaard.

Met reikhalzend verlangen werd het te gemoet gezien, dat de *Moniteur* zou komen vertellen, wat Canrobert in Zweden gedaan had. Men dacht op zijn minst, dat Zweden dadelijk den oorlog aan Rusland zou verklaren. Thans heeft de *Moniteur* gesproken, en het blijkt, dat Zweden inderdaad met Frankrijk en Engeland een tractaat heeft gesloten. Bij dat tractaat verbindt de Zweedsche Regering zich geen enkel deel van het tot de Zweedsche en Noorweegsche kroon behoorende grondgebied aan Rusland af te staan, met die Mogendheid te ruilen of haar te vergunnen het te bezetten; verder verbindt Zweden zich aan Rusland geene regten tot weiden of vischvangst of van eenigen anderen aard op genoemd grondgebied toe te staan en alle eischen, welke Rusland mogt doen, om het bestaan van een of meer der genoemde regten te doen gelden, af te wijzen. Ingeval Rusland voorstellen mogt doen tot het verkrijgen van een of meer dier regten, dan verbindt de Koning van Zweden zich, ze onmiddelijk mede te deelen aan den Keizer van Frankrijk en de Koningin van Engeland, die de verpligting op zich nemen, om eene voldoende zee- en landmagt te leveren, ten einde met de Zweedsche zee- en landmagt te coöpereren, met het doel om weerstand te bieden aan de eischen of aanvallen van Rusland.

Het was inderdaad wel waard, dat Canrobert daarom Parijs verliet! Rusland kan al zeer gemakkelijk de vijandelijkheid van Zweden voorkomen, door n.l. eenvoudig van hetzelve niets te vragen en geene voorstellen aan hetzelve te doen.

Ten aanzien van de Krim behelst de Russische *Invaliede* het volgende telegrafisch berigt van generaal vorst Gortschakoff van 19 Dec.: „Alles gaat wel in de Krim. Den 26 Nov. (8 Dec.) is de kolonel Oklobjio met een klein gedeelte van het detachement van den Boven-Belbeck den bergpas doorgetrokken, die naar de vallei van Bardar leidt, en heeft de vijandelijke voorposten te Urkusta en Baga aangetast, welke hij uit die dorpen verdreef en vervolgens op de Tchernaya-oevers terugwierp. Twintig gevangenen zijn in onze handen gevallen."

Het schijnt dus, dat de Russen, die men vroeger voorstelde als slechts peinzende op middelen, om de nabijheid der geallieerden te ontvlieden, nu eene aanvallende houding aannemen, en de geallieerden nog wel een lastigen winter kunnen bezorgen.

Murawief heeft dadelijk gebruik gemaakt van de verovering van Kars, door een gedeelte van zijn leger tegen Omer Pacha te zenden, die reeds tot Kutais zou genaderd zijn.

Het garnizoen van Kars, dat gevangen genomen is, telde 16,000 man; 150 kanonnen verdedigden de vesting.

Volgens nadere berigten schijnt de opstand der Santals in Engelsch Indie verre van gedempt te zijn; integendeel veroorzaakt dezelve aan het Engelsch Gouvernement de grootste ongerustheid. Engeland heeft zijne Indische bezittingen van een gedeelte harer troepen ontbloot, om dezelve in de Krim te gebruiken; hierdoor kan het geene genoegzame strijdkrachten tegen de opstandelingen stellen en de daar aanwezige troepen trekken voor dezelve terug, om zich niet aan eene nederlaag bloot te stellen. De opstandelingen zijn daardoor steeds stouter geworden; de Engelschen hebben daarop, om verdeeldheid onder hen te verwekken, aan een gedeelte amnestie aangeboden, zoo ze zich tegen het andere gedeelte wilden keeren; toen dit niets hielp, hebben zij aan alle opstandelingen, die rustig huiswaarts keerden, volledige vergiffenis doen beloven. Ook dit echter heeft niet geholpen en heeft slechts gestrekt, om de zwakheid der Engelschen aan het licht te brengen. De Engelschen behouden hunne uitgebreide bezittingen in Indie minder door hunne werkelijke magt, dan door de overdrevene meening, welke de ingezetenen van die magt koesteren. Iedere schok nu, die deze meening ontvangt, is een onberekenbaar verlies voor Engeland. De verovering van Kars, door de Engelschen en Turken verdedigd, is zoodanige schok, gelijk mede de opstand der Santals. Inderdaad tot nog toe heeft de oorlog ontzettende verliezen, en wel in de eerste plaats morele, aan Engeland toegebragt.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

EERSTE KAMER DER STATEN GENERAAL.

Zitting van 17 *Dec.* De eerste kamer heeft schier zonder discussie een aantal ontwerpen aangenomen, welke vóór de behandeling der staatsbegrooting aan de orde waren gesteld.

TWEEDE KAMER DER STATEN GEN.

Zitting van 17 *Dec.* Heden zijn nog langdurige discussiën gevoerd over het ontwerp der te verleenen subsidien aan dijk- of polderbesturen, als bijdragen in de kosten ten gevolge de jongste overstroomingen noodig geworden. De slotsom is geweest, dat een amendement van den heer *van Nispen*, strekkende om van de lijst der bijdragen af te voeren het subsidie van f 40.000 gulden aan het polderdistrict Over-Betuwe, als bijdrage tot de verhooging, verzwaring en verlegging van den Rhijndijk onder Doornenberg, Pannerden en Angeren; — is afgestemd met 44 tegen 11 stemmen; dat het artikel van het ontwerp, waarbij de post subsidien op de begroot. van 1855, met f 191.933 wordt verhoogd, is aangenomen met 35 tegen 20; dat een artikel, welks overbodigheid in den loop der discussie gebleken was, is afgestemd met 51 tegen 4 en dat eindelijk het geheele ontwerp aangenomen is met 33 tegen 22 stemmen.— Daarna is, na het aannemen van eenige conclusien der rapporten van eenige speciale commissien, — een aanvang gemaakt met de discussie over de wet op de middelen. De heeren *de Pooter, Westerhoff en Hengst*, vroeger steeds tegenstanders dier wet zullen thans, met het oog op de afschaffing van het gemaal en de niet heffing van nieuwe opcenten, voor de middelen stemmen, in de hoop, dat de regering zal voortgaan op den ingeslagen weg, zoo al niet door algeheele afschaffing, dan door verplaatsing van lasten. De heer *van Reede* heeft juist die afschaffing en het daardoor z. i. verbroken evenwigt tusschen inkomsten en uitgaven, als uitgangspunt van zijne bestrijding der wet op de middelen genomen.

Zitting van 18 *Dec.* De beraadslagingen over de wet op de middelen zijn voortgezet. — De heer *de Brauw* heeft o. a. te kennen gegeven, dat het ministerie van te veel zwakheid en wankelmoedigheid heeft doen blijken om op den duur vertrouwen te kunnen inboezemen, en gemeend te mogen voorspellen, dat, als het niet van staatkunde verandert, het weinig steun zal vinden en door zijne eigene zwaarte in een storten. Naar des sprekers oordeel, heeft het ook van die zwakheid bij de behandeling der geldelijke aangelegenheden doen blijken, en heeft het Bewind de uiterste grenzen der voorzigtigheid overschreden. Hij heeft zich voorgesteld, dat de voordragt op de middelen wel zal worden aangenomen, maar zal, wat hem betreft, bezwaarlijk kunnen medewerken, om dergelijk stelsel te bekrachtigen, en zich alzoo vermoedelijk tegen de voordragt moeten verklaren. — Z. E. de Min. van Buitenl. Z. heeft de verdediging der wet aan zijn ambtgenoot overgelaten, maar heeft gemeend den spreker, ten aanzien zijner staatkundige bezwaren te moeten beantwoorden. Z. E. heeft beweerd, dat het Bewind ten onregte wordt beschuldigd van zwakheid, en dat daarvan geen bewijs voorhanden is; — dat men dikwerf meer kracht behoeft om zijne vrienden te wederstaan, dan gewone tegenstrevers, en dat er onderscheid moet worden gemaakt tusschen standvastigheid en stijfhoofdigheid. — In het vervolg der discussien neemt de heer *de Brauw* enkele punten op, uit de rede van den min. van buitenl. zaken. Hij moet met den heer *Groen* zeggen, dat de min. van buitenl. zaken een stoutmoedig spreker is, als hij de leden uitnoodigt, om voorbeelden van zwakheid

van het ministerie op te geven. Bijna de geheele loopbaan van het ministerie in het finantiele bewijst het weifelachtige en de toegeeflijkheid der regering. — De Min. van buitenl. zaken zegt, dat de Ministers geen Ministers voor eigen genoegen zijn. Zij verlangen niets liever dan dat, zoo zij geen vertrouwen meer bezitten, anderen dan optreden.

In de Avondzitting heeft de Voorzitter medegedeeld, dat is ingekomen een ontwerp van wet, tot herziening der tabel, regelende de verdeeling van het Rijk in kiesdistricten en houdende eenige wijzigingen in de kieswet. — Drukken en verzending naar de afdeelingen. — Daarna heeft de commissie voor de verzoekschriften rapport uitgebragt over onderscheidene adressen, waaronder een van ingezetenen van Koekengen, klagende over weigering, ter zake van de oprigting eener begraafplaats voor de R. K. gemeente aldaar. De conclusie van het rapport strekt om het adres ter griffie neder te leggen en het bij afschrift te verzenden aan den Min. van binnenl. zaken. Die conclusie wordt goedgekeurd.— Daarna zijn de algemeene beraadslagingen over de wet op de middelen voortgezet, en ten einde gebragt; de wet is met 39 tegen 16 stemmen aangenomen; daarna is de vergadering tot nadere bijeenroeping gescheiden.

Men leest in de *Leidsche Ct.*:

„Twee regerende huizen, het koninklijke der Nederlanden en het hertogelijke van Nassau, vieren heden den zeshonderdsten gedenkdag van een merkwaardig feit in hunne geschiedenis.

„De broeders Otto I, stamvader van het eerstgenoemde, en Walram II, die van het laatstgemelde, zonen van Hendrik II, Graaf van Nassau, hebben, na eene gemeenschappelijke regering van eenige jaren, de vaderlijke nalatenschap onder elkander gedeeld en zijn alzoo rijk regerende Vorsten geworden, bij akte van scheiding van 17 December 1255.

„Zes scheidsregters, drie aan elke zijde, hadden op beider uitnoodiging die nalatenschap in twee deelen van gelijke waarde gesplitst. De rivier de Lahn werd als scheidslinie aangenomen. Enkele eigendommen, onder welke de burg Nassau, ook het wapen bleven in gemeenschap. Volgens het regt dier tijden had de jongste der broeders, Otto, de keuze. Hij nam het deel benoorden de Lahn.

„De bezittingen der Graven van Nassau moeten hunnen oorsprong gehad hebben in het Gouwgraafschap Kunigesundra, hetwelk de voorouders van deze, de graven van Laurenburg, lang bekleed hebben, daarop leenen en wel haast erfelijke leenen geworden zijn. Zij zijn vervolgens vermeerderd door toegenomen langs de beide oevers der Lahn en verder. Onder de 49jarige regering van den stamvader der beide huizen, Hendrik II, waren zij door huwelijken, nalatenschappen en koop zeer aanzienlijk geworden.

„De grootvader (Ruprecht II, van dezen Hendrik II is de laatste, die zich van Laurenburg noemt (in 1158) en de eerste, die den naam van Nassau draagt (in 1160). Hij ontleende dezen van zijn slot, dat door zijn groot ader en diens broeder, bij het stadje van dien naam, aan de Lahn, een uur of wat beneden het stamslot Laurenburg, in 1101, gebouwd was. De overblijfsels der beide burgen maken nog de schilderachtige bekroning uit van twee bergtoppen.

„Sedert de gemelde scheiding zijn de beide geslachten in regte lijnen, zes eeuwen lang, naast elkander, blijven bestaan; en ook langs nog geven de vele opvolgende spruiten aan beide gelijke vooruitzigt op een voortdurenden bloei, in de aanschouwing van welken wij hopen, dat onze naneven zich nog lang zullen mogen verheugen.

„De doorluchtige telg, dien wij binnen onze muren, onder de voortreffelijkste leiding, zich zoo gelukkig zien ontwikkelen, is het achttiende geslacht na Otto I, langs de volgende linie: 1) Hendrik I van Nassau Dillenburg; 2) Otto II; 3) Johan I; 4) Engelbert I (gest. en begr. te Breda); 5) Johan IV; 6) Johan V; 7) Willem de Oude; 8) Johan VI de Oude van N-Katzenellenbogen (broeder van onzen prins Willem I); 9) Ernst Kasimir van N-Dietz; 10) Willem Frederik; 11) Hendrik Kasimir; 12) Johan Willem Friso, prins van Oranje; 13) Karel Hendrik Friso, als stadhouder Willem IV; 14) Willem V; 15) Frederik Willem, als koning Willem I; 16) Willem II; 17) Willem III; 18) Willem Nicolaas Alexander Frederik Karel Hendrik, prins van Oranje."

— Verleden week is te Amsterdam een voornaam handelshuis gefailleerd, welk faillissement, wanneer de verspreide geruchten waarheid bevatten, in schandelijkheid dat van de firma *Strahan*, *Paul* en *Bates* te Londen evenaart. De chef van het huis H. zou namelijk eenige malen dezelfde partij koopmansgoederen beleend, ze ten laatste nog verkocht en zich op deze bedriegelijke wijze van eene aanmerkelijke som meester gemaakt hebben en zou zich bovendien als directeur eener assurantie-compagnie het reservefonds hebben toegeëigend en daarmede thans voortvlugtig zijn. De policie heeft zich deze zaak aangetrokken. *Arnh. Ct.*

— Uit eene officiele opgave blijkt, dat de rijksmiddelen gedurende de elf eerste maanden van het loopende jaar hebben opgebragt de som van *f* 55,021,620. Gedurende gelijk tijdsverloop in het verleden jaar 1854 heeft deze opbrengst bedragen *f* 53,983,808.

— Naar wij vernemen, heeft Jhr. *M. Salvador* hooger beroep aangeteekend tegen het vonnis der arrondissements-regtbank (derde kamer) te Amsterdam, van 11 Dec. l.l.

— Halverwege Elst en Nijmegen, vond men den 15den dezer een tamboer dood aan den weg liggen. Aanvankelijk was hij volstrekt onbekend; later echter is hij gebleken te zijn J. H. M., gehuwd, plaatsvervanger, dienende bij het 8e regiment, in garnizoen te Grave, bij zich hebbende een verlofpas van vier dagen, om zich naar Enschedé te begeven, welke verlofpas op gedane aanvrage met veertien dagen zoude verlengd worden. Bij onderzoek bleek het, dat de ongelukkige nog eene gulden by zich had; uiterlijk scheen niet van dronkenschap of moedwilligen doodslag te blijken

— In het hoofdkiesdistrict Sneek is tot lid der Tweede Kamer van de Staten Generaal gekozen Jhr. Mr. *Vegelin van Claerbergen*.

— De koornmarkt van ll. Zaturdag was te Utrecht zoodanig overvoerd, dat de granen eene belangrijke prijsvermindering hebben ondergaan. Men verwacht aanstaanden Zaturdag eene even groote markt, dewijl de landman begint in te zien, dat aan opvoeren der graanprijzen voorceerst niet te denken valt, en 't dus beter is het goed aan de markt te brengen dan later tegen nog lager prijzen te moeten afzetten. *Utr. Ct.*

— Dat het de veehouders en landbouwers in dezen tijd van duurte buitengewoon voordeelig gaat is algemeen bekend, en het kan daarom welligt voor vele lezers niet ongevallig zijn, als wij iets over de veeteelt in ons vaderland mededeelen; deze toch is gewis een der belangrijkste takken van het volksbestaan. Dit wordt gelukkig thans hoe langer zoo meer ingezien en vrij algemeen erkend; en van daar de vele zorgen, die men in de laatste jaren vooral aan landbouw en veeteelt heeft zien wijden; zij trekken steeds meer aandacht, zelfs de wetgevende magt wendt pogingen aan, de overal opgerigte landbouwkundige genootschappen loven premiën ter aanmoediging uit om landbouw en veeteelt te doen worden, wat ze steeds zijn moeten: namelijk zoo produktief mogelijk. Dit heeft reeds goede vruchten gedragen voor den veestapel, en wordt niet alleen naar waarde geschat in ons vaderland, maar ook het buitenland weet van ons goed vee en zijne voortbrengselen meer en meer partij te trekken. Ofschoon dan ook de Nederlanders van ouds wijd en zijd bekend zijn wegens de goede en zindelijke bereiding van boter en kaas, is het een en ander in den laatsten tijd toch zeer toegenomen, zoodat die takken van nijverheid inderdaad eene wezenlijke goudmijn voor ons vaderland zijn. En niet alleen maken opgemelde voedingsmiddelen een zeer belangrijken en winstgevenden handel uit; maar ook de handel in vee is zeer aanzienlijk. Zooals wij straks reeds zeiden, ons schoon rundvee wordt zeer naar buiten 's lands getrokken, 't geen blijkt uit het getal runderen, dat in de laatste jaren naar buiten 's lands is vervoerd, ofschoon het opmerking verdient, dat het voortreffelijkste en grootste rundvee wordt gevonden in Noord- en Zuid-Holland, en daarna eerst dat van Friesland, Groningen en Gelderland wordt gezocht. Volgens officiële opgaven, die ons te dezer dagen onder de oogen kwamen, bedroeg in 't eerste halfjaar van 1854 het getal naar buiten 's lands uitgevoerde runderen 32,359, en in gelijk tijdvak van 't vorige jaar (1853) 35,177 stuks; terwijl de invoer van buiten 's lands in 't eerste halfjaar van 1853 slechts 5304 stuks runderen bedroeg. Bij den aanvang van 1854 bedroeg de geheele Vaderlandsche veestapel in N.-Brabant 146,835, Gelderland 159,149, Z.-Holland 178,261, N.-Holland 132,247, Zeeland 45,859, Utrecht 71,518, Friesland 191,131, Overijssel 104,958, Groningen 101,009, Drenthe 50,949, Limburg 57,255 totaal 1,206,153 runderen. *Utr. Ct.*

's Gravenhage, 19 Dec. De zitting van de Tweede Kamer liep eerst heden nacht ten half een ure ten einde de beraadslagingen over de begrootingswetten hebben dus bijna vijf weken geduurd. De Kamer is tot nadere bijeenroeping gescheiden, dat wil zeggen, dat hij reces een aanvang heeft genomen. Men verzekert, dat dit reces tot het einde van Jan. of het begin van Febr. 1856 zal duren.

Zwolle, 18 Dec. De scheepvaart is zeer onverwachts gestremd, waardoor vele vaartuigen met turf en handelswaren overal verspreid liggen. Gewoonlijk is dit niet zoo vroeg ook het geval, maar onder gunstiger omstandigheden; want in Nov. is de turf op de zolders, en nu in Dec. zijn er nog schippers met ladingen turf in de onderscheidene vaarstreken en havens ingevroren, waarbij er zijn, die nog 6 en meer ladingen aan hunne klanten moeten bezorgen voor het einde van het jaar. Van daar, dat er vrij algemeen in de Hollandsche steden gebrek aan turf is, waardoor hier en daar reeds ongelegenheid ontstaat.

's Hertogenbosch, 18 Dec. Het provinciaal geregtshof van Noordbrabant heeft heden uitspraak gedaan in de zaken tegen de weleerw. heeren van Doorsel van Eindhoven en Biersteken uit Oudenbosch, beide R. C. priesters, de eerstgenoemde beklaagd van het aanvoeren van eene processie in kerkelijk gewaad, de tweede wegens het houden van eene begrafenisplegtigheid, evenzeens in kerkelijk gewaad. In de eerste zaak trad de heer Mr. Napoleon Sassen, in de tweede de heer Mr. F. Luyben als verdediger op. De vonnissen in beide zaken in eersten beroep bevestigen de uitspraken van den eersten regter voor zoover het dispositief aangaat, (t. w. ontslag van regtsvervolging), doch steunen op andere beweeggronden. — Wel verwachtte men algemeen eene derge lijke uitspraak, doch het hof van N.-B. heeft wij deze eene vlugt genomen, die door niemand verwacht werd. Het namelijk heeft aangenomen, dat art. 45 der *wet* van 18 Germinal 10den jaar in verband met art. 1 van het concordaat van 1802, als een soort van godsdienstoefeningen in gebouwen of gezonde plaatsen toelaat in alle dorpen, voor ons dus, arrest van het hof zullen dus alle godsdienstige plegtigheden buiten gebouwen of besloten plaatsen, door welke gezinde ook, straffeloos kunnen gehouden worden, ja elke processie zal, om de woorden van het requisitoir van den heer procureur-generaal van dit hof aan te halen, zich vrijelijk tot aan de poorten van de stad Amsterdam zelve kunnen begeven, zoo zij maar niet in de steden komt. — Onnoodig is het te zeggen, dat dit arrest sensatie zal maken.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

De Keizer heeft dezer dagen den Turkschen gezant bij zich doen ontbieden, en dezen op eene heftige wijze zijn misnoegen te kennen gegeven over de werkeloosheid van Omer-pacha, welk tegenoodig is de voorzigtigheid en de temporisatie tot over de uiterste grenzen schijnt te drijven.

— Toen de Keizer 15 dezer met de Keizerin in een rijtuig door de voorstad Saint-Antoine reed en een aantal groepen werklieden zag, die hem luide toejuichten, liet hij zijn rijtuig stilhouden, stak het hoofd uit het portier, en gaf aan die lieden de verzekering, dat de regering met de meeste zorg er op bedacht is, om hun werk te verschaffen en hun het leven zoo gemakkelijk mogelijk te maken, gedurende de tegenwoordige duurte der levensmiddelen.

— Men merkt dit jaar een gevoelig verschil op in de temperatuur tusschen Belgie en Frankrijk, ten nadeele van het laatstgenoemde. In het algemeen namelijk is het aldaar de koude strenger te Parijs dan te Brussel.

ENGELAND.

De *Herald* berigt, dat het Washington-kabinet het voorstel van Denemarken, om de lading van een schip te kapitaliseren of *ad valorem* te belasten in plaats van de Sondtollen, ...

— De bevolking van Londen is thans tot bij 2,500,000 zielen aangegroeid. Nog nimmer is, zoover men kan nagaan, een zoodanig aantal menschelijke wezens in eene en dezelfde stad opeengehoopt geweest. De bevolking van Rome wordt door *Gibbon*, in het tijdperk van den meesten voorspoed dier stad, niet hooger dan van 1,200,000 zielen geschat, en die van Niniveh wordt op 600,000 geraamd; dr. *Medhurst* vermeent, dat de bevolking van Pekin niet veel meer dan twee millioen heeft kan bedragen. In de laatste tien jaren is de bevolking van Londen met ruim 440,000 personen toegenomen. In Parijs rekent men, dat elk bewoond huis gemiddeld 23 personen bevat; in Londen bedraagt dit aantal 7 a 8.

DUITSCHLAND.

Uit Koblentz schrijft men van 14 Dec.: Zondag zijn wij getuigen geweest van eene kerkplegtigheid, welke sedert eeuwen hier niet heeft plaats gehad: het was de excommunicatie van den heer *Sonntag*, koopman alhier, die van zijne huisvrouw zich wettig heeft doen scheiden en voor acht jaren weder in het huwelijk is getreden, doch alleen voor de burgerlijke autoriteiten. In den afgeloopen zomer is de heer *Sonntag* van de zijde der roomsch-Catholieke geestelijkheid gesommeerd, zich van zijne tegenwoordige vrouw te scheiden; en daar hij aan die vordering niet heeft willen voldoen, is hij ll. Zondag opentlijk in den ban verklaard. De pastoor *Kramentz* heeft eene leerrede gehouden tegen het burgerlijk huwelijk, als strijdende met de kerkleer, en heeft daarop met vele plegtigheid de excommunicatie tegen den heer *Sonntag* en zijne zoogenaamde vrouw uitgesproken. Hij heeft vervolgens de waskaarsen uitgedaan, zeggende, dat genoemde personen niet waardig waren het licht des hemels te zien, en heeft daarop de kandelaars tegen den grond verbrijzeld, zeggende: „dat de doodklok worde geluid!" De klokken werden daarop geluid en het lijkgezang aangeheven. De pastoor heeft een ieder verboden, dat men met de genoemden eenige omgang zoude hebben, dan niet zal groeten of met hen gemeenschap houden. Dit verbod is echter van geen gevolg geweest, daar het huis van den heer *Sonntag* dagelijks met vele bezoekers is vervuld en de inwoners hem eene serenade hebben gebragt.

— Een te Frankfort uitkomend tijdschrift wijdt het volgende artikel aan den ontslapen baron *v. Rothschild*: 6 dezer, des avonds, stierf binnen onze muren een man of van den volsten zin des woords, de vrijheer *Anselm Mayer von Rothschild*, hoofd van het wereldberoemd huis van dien naam. Hij werd den 12 Junij 1773 hier te Frankfort, in het huis zijner familie in de Jodenstraat, geboren, en was de oudste der vijf broeders, van welke nu nog slechts de vrijheer *James von Rothschild*, te Parijs overig is. Zijne echtgenoot ging heen in 1848 naar een beter leven voor. De dood van dezen waardigen man wordt in de gansche stad algemeen diep betreurd. Want hij was een man, wiens zetel niet op de eerste plaats zat, een edel karakter, rond en vrij en onvermoeid tegens noodlijdenden, toegevend en vriendelijk jegens iedereen, steeds tot helpen bereid, waar hij nood het eischte. Hij had wel is waar het geld en het zit daarvan tief, want hij had van den ondersten trap gediend, en wist de waarde der rijkdommen te schatten, hij in de kommervolle dagen zijner jeugd met moeite had helpen verdienen, maar hij wist die ook behoorlijk aan te wenden en was op de ruimste schaal milddadig. Bij groote strengheid geloovigheid legde hij in godsdienstzaken groote menschenliefde jegens andersdenkenden aan den dag. Kunsten en wetenschappen ondersteunde hij rijkelijk en van heeler harte. Hij kon geene hongerlijdenden zien, en het is bekend, dat hij dagelijks in persoon, met volle handen, zijne giften aan der talrijke armen uitdeelde, die hem aan zijne woning opwachtten en geen van welke ledig wegging. „Dat zijn mijne ambtenaren" placht hij dikwijls te zeggen, „die dagelijks bij het ha en uitgaan mijner woning opwachten." Iedereen kende hem hier en bij kende ook allerlei omstandigheden. Hij was een man van geest en scherp verstand. Aan zijn graf treuren honderde stille armen, aan welke hij het verborgene rijke giften wijdde. De overledene was, dat hier nog kortelijk bij te voegen, Koninklijk Beijersch Consul in deze vrijstad, grootkruis der Spaansche orde van Isabella de Katholieke, kommandeur der Belgische Leopoldsorde, der Groothertogelijk Hessische Ludwigsorde, der Keur-Hessische Wilhelmsorde en der Napelsche orde van St. George, en ridder der orde van St. Ferdinand, der Beijersche orde van verdiensten en van den Nederlaadschen Leeuw."

— Ten aanzien der testamentaire beschikkingen van den heer *von Rothschild* vernemen wij, dat eene som van vijf millioen gulden aangewezen wordt voor de oprigting van een majoraat voor de familie *Rothschild*, onder voorwaarde, dat hij, die in het bezit van het majoraat zal zijn, de Israelitische geloofsbelijdenis moet belijden; in het testament uitdrukkelijk vermeld, dat de bepaling alleen daarom gemaakt, vermits de erflater had ondervonden, dat de leden der familie *Rothschild*, die tot het Christendom waren overgegaan, zich door dien stap meer vijanden dan vrienden hadden gemaakt, en dat hij wilde, dat de bezitter van het majoraat ook niet aan deze ondervinding zou zijn blootgesteld. Aan een der te Weenen wonende zonen van wijlen den heer *Anselm von Rothschild* is eene som van acht millioen gulden vermaakt, onder voorwaarde, dat hij zijne woonplaats naar Frankfort zal verleggen. Aan den te Frankfort residerenden advocaat dr. *Beyamien*, die als regtsgeleerd consulent der familie *Rothschild* eene jaarwedde geniet van 500 gulden, is voor de zamenstelling van het testament een legaat van 15,000 gulden toegelegd.

ITALIE.

Volgens berigten uit de Krim, zijn de Sardinische troepen in de Krim goed gehuisvest. Vele der soldaten hebben aldaar den wensch te kennen gegeven: Dientengevolge hebben bijtjes te hebben, waarop de heer *Duncan Matheson* 6000 stuks aan hun heeft toegezonden. Meer dan 1800 Piemonteesche soldaten zijn te Balaklava verscheenen, om exemplaren van die bijbels te verzoeken. Het R. C. dagblad *Armonia* dat dit berigt ook mede, doch voegt er de vrees bij: „dat onze soldaten tot ketterij zullen vervallen."

— Bij zijne terugkomst uit Frankrijk is de Koning van Sardinie te Chambery ook beter door de hooge geestelijkheid ontvangen. Onder de deputatien aldaar, was er eene van dames, die verzochten, dat de zusters van het Heilige Hart, die onderwijs geven, mogten bevoegd blijven een examen af te leggen. In het adres werd gezegd dat men daarvoor alle reden van omnia met het gouvernement wilde voortzetten. De koning antwoordde daarop, dat hij het beste middel om met het gouvernement in goede te komen, was om alle jonge juffrouwen, die thans door die zusters opgevoed werden, worden, naar derzelver ouders terug te zenden. Ofschoon de koning nog in den kerkelijken ban is, heeft de bisschop van Suse hem aldaar ontvangen.

RUSLAND-TURKIJE.

Allerwege wordt bij voortduring hevig geklaagd over de bachi-bozuks (ongeregelde turksche troepen), en de turksche regering zal maatregelen moeten nemen, om van de Engelschen de ontbinding te verkrijgen van dit korps, ongeregeld, tijk aan tucht te gewennen en veel meer schadelijk dan nuttig is. De vorming van een anglo-Turksch contingent schijnt geen gelukkiger denkbeeld te zijn geweest; een brief uit Kertsch werpt ten dezen al de schuld op de Engelschen. Het kon brief kan kon geen schadelijke bijzonderheden voor over het gedrag der Britsche officieren tegenover Turksche soldaten, die bewijzen van dapperheid hebben gegeven; terwijl de officieren, aanbond zonder eenigen waarborg van zedelijkheid of bekwaamheid, nog veel meer gebrek hebben aan menschelijk gevoel dan aan kennis. Zijn de geopenbaarde feiten waar, dan kunnen er geene woorden gevonden worden, om ze te veroordeelen, en zonder vrees zich te bedriegen kan men aan de taak, die generaal Vivian heeft op zich genomen, eene mislukking voorspellen.

ASSEN, 22 December.

Heden ontvangen wij het navolgende Telegrafisch berigt.

's Hage, 22 Dec. Bij het wetsontwerp tot herziening der kieswet is voorgesteld de kamer met drie leden te vermeerderen. De 33 Drentsche gemeenten, benevens de Lemmer zullen één hoofdkiesdistrict uitmaken.

Eergisteren morgen te 10 uur is te Groningen door den ontvanger der registratie en domeinen aldaar, onder nadere goedkeuring van z. exc. den minister van financien, en overstaan van mr. *J. W. Quintus*, notaris aldaar, ten huize van den logementhouder *G. H. Uithoff*, aan de Groote Markt, in het openbaar, bij opbod en afslag, voor den tijd van drie jaren, ingaande den 1sten April a.s., verpacht de ontvangst der tolgelden, als: 1. Van den tol no. 2. staande op den grooten weg der 1ste klasse, bij Voorveld, gemeente Haren, H. Sol te Assen, voor *f* 2300. — II. Van de dertien tollen, no. 1—13, op denzelfden weg, tusschen de Punt en Overijssel. No. 1, bij den Punterdijk, H. Sol te Assen, voor *f* 1510; *f* 1700; no. 2, bij Vries, A. Pomper te Assen, voor *f* 1600; no. 3, bij Peelo, H. Sol te Assen, voor *f* 1600; no. 4, bij Assen, R. S. Swalue te Diever, voor *f* 1200; no. 5, bij Smilde, L. van Aalst te Smilde, voor *f* 1000; no. 6, bij Leemdijk, Jan Kok te Smilde, voor *f* 730; no. 7, bij Veenscout, H. Bos te Smilde, voor *f* 580; no. 8, bij Dieverweg, A. J. Schepper te Havelte, voor *f* 650; no. 9, bij Wittelte, J. Wiains te Havelte, voor *f* 1000; *f* 820; no. 10, bij het Uffelterscaut, J. Gerrits te Vries, voor *f* 820; no. 11, bij de Lokbrug, A. Fransen te Nijeveen.

1110; no. 12. bij de Kikkerij. A. Fransen te Nijeveen, voor ƒ 2360; no. 13, bij den Havelterberg, H. D. de Kleine, voor ƒ 1060. — III. Van de vier tollen no 1—4. staande op den grooten weg voornoemd, tusschen de stad Groningen en Friesland. No. 1. bij den Lageweg te Hoogkerk, J. Pomper te Assen, voor ƒ 3340 etc. *Gr. Ct.*

— Jl. Vrijdag avond hebben de werkende leden van de hier bestaande liedertafel *Orpheus* eene serenade bij fakkellicht gebragt aan den hoofdbestuurder den heer de Klerk, aan wiens ijverige bemoeijingen deze liedertafel haar voortdurend bestaan voornamelijk heeft te danken. Het was dien dag juist vier jaren geleden, dat deze liedertafel ontstond, en de leden hadden begrepen, deze gelegenheid te moeten aangrijpen, om aan den heer de Klerk een bewijs hunner hulde en erkentelijkheid te brengen.

— Gisteren is alhier het berigt ontvangen dat de heer S. J. Moscovicer, vroeger onderwijzer bij de Israeliten alhier, thans in diezelfde betrekking te Leiden werkzaam, benoemd is tot secretaris bij de Isr. gemeente te Rotterdam.

— Het logement *de Koppelpaarden* te Assen is met de tuin voor ruim ƒ 11.000 gekocht door A. *Hummel* te Hoogersmilde.

— De weekmarkten te Groningen, die op 25 Dec. en 1 Jan. invallen, zullen op 24 en 31 Dec. gehouden worden.

* **Peize, 19 Dec.** Betreurden wij het al sedert jaren, dat in deze gemeente zoo weinig werk gemaakt werd, om maatregelen te nemen tot beteugeling van het zoo noodlottig misbruik van sterken drank, hetgeen tot die hoogte gekomen is, dat men van een onzer gegoede ingezetenen verhaalt, dat hij bij een tapper achter de toonbank ging en ter sluips eene goede hoeveelheid drank inslokte; dit ontdekt zijnde maakte hij het met eenig geld af, ten einde den tapper het niet zou openbaar maken; zoo verheugen wij ons en zwaaijen allen lof toe aan onzen tegenwoordigen burgemeester, daar hij aan den Raad een Reglement voorstelde, om dit misbruik te keer te gaan, en tevens te beletten, dat aan kinderen beneden de zestien jaren sterken drank worde verkocht, zoo als thans hier veel geschiedt. Wij hopen, dat de Gedeputeerde Staten dat reglement mogen goedkeuren en alzoo medewerken tot bevordering van welvaart en zedelijkheid in deze provincie.

* **Nieuw Buinen, 20 Dec.** Nog nooit zijn hier door den winter zooveel schippers in hunne verwachting te leur gesteld als thans. Ruim 20 zijn hier bevroren, die allen nog eene vracht turf ter bestemder plaats wilden brengen. Het gebrek aan turf zal daardoor bij voortdurenden winter op vele plaatsen vergroot worden en de schippers missen bij werk verdienste.

Sellingen, 18 Dec. Den 16 Dec. ll. was voor de Hervormde gemeente van Sellingen een waarlijk feestelijke dag. Haar kerkgebouw, dat reeds lang in een vervallenden toestand verkeerde, waarom eene herstelling en verbetering hoog noodzakelijk was geworden, werd op dien dag door den ijverigen en geachten leeraar ds. *J. U. H. Sijpkens* alhier, plegtig ingewijd. Zijn weleerwaarde toonde bij die gelegenheid aan, naar aanleiding van de gepaste woorden, Joh. 10: 22; „Het was het feest der vernieuwing des tempels te Jerusalem en het was winter;" 1. dat de vernieuwing van onzen tempel waardig was daarvan feest te vieren; 2. hoe wij ons feest der tempelviering het best konden vieren; 3, werd daarna onder 't oog gebragt, dat de vernieuwing van onzen tempel ons moest aansporen tot vernieuwing des levens, terwijl eindelijk deze rede met eenige toespraken, overeenkomstig de tijdsgelegenheid, werd besloten. — Eene aanzienlijke schare, in aanmerking genomen de gesteldheid des weders, was bij die gelegenheid opgekomen. Allen betuigden hun bijzonder genoegen, dat zij het voorregt nu mogten genieten, in 't bezit van een doelmatig en veel verbeterd kerkgebouw te zijn, en wij twijfelen niet, of de gemeente zegt allen in haar harte dank, die het hunne daartoe hebben bijgedragen. — Aangenaam was tevens de verrassing, welke de gemeente een paar weken vóór de inwijding der kerk te beurt viel, daar haar door den edelen gever, den heer Mr. *J. S. G. Koning*, Notaris te Wedde, een schoone en sierlijke Staten Bijbel op den predikstoel werd present gegeven. Eere en dank geworde daarvoor hem, welke hierdoor op zulk eene overtuigende wijze getoond heeft, dat hij belang in de Godsdienst stelt.

* **Beilen, 21 Dec.** Gisteren heeft de geannonceerde papegaaischieterij bij den kastelein *Oldenkamp* te Makkemer-molen plaats gehad: 79 schutters dongen naar de prijzen, die behaald werden: de zilveren taaksdoos door *J Smit*, de beide pistolen door W. *Tijmes*, de zilveren pijpuithaalder door *J. Bening jr.* en de zilveren sigarenpijp door *F Egging* alle te Beilen. — Niettegenstaande het koude weder, namen velen deel aan dit volksfeest, — dat in de beste orde afgeloopen is, waartoe veel heeft bijgedragen de daartoe benoemde commissie.

* **Boijl, 19 Dec.** In den loop der vorige week is alhier eene zangvereeniging tot stand gekomen, die aanvankelijk reeds 39 leden telt. De onderwijzer *G. Schieving*, heeft de leiding dier vereeniging volgaarne op zich genomen. Moge deze vereeniging lang in stand blijven, en veel toebrengen ter bevordering der zoo schoone zangkunst, ter dezer plaatse!

* **Oldeberkoop, 18 Dec.** Met innig genoegen kunnen wij van hier melden, dat de kinkhoest, die binnen weinige weken alhier 11 slagtoffers heeft geeischt, zoo goed als opgehouden heeft te heerschen. Immers in de laatste 14 dagen hebben wij geene sterfgevallen meer te betreuren, en de kinderen, die nog aan die ziekte laboreren nemen van dag tot dag in beterschap toe.

** **Coevorden, 11 Dec.** Door de zorg van den correspondent der Nederlandsche Vereeniging tot afschaffing van sterken drank, is ook uit deze stad een adres aan de Tweede Kamer der Staten Generaal ingediend, waarbij de wensch wordt te kennen gegeven, dat hare beraadslagingen, omtrent het voorstel van den heer *Rochussen* in de Tweede Kamer, nopens een onderzoek omtrent het gebruik en misbruik van den sterken drank, en de doelmatigheid van beperkende maatregelen wordt aangedrongen, — mogen leiden tot het vaststellen van zoodanige beperkende maatregelen. Dit adres is onderteekend, niet slechts door de leden der vereeniging, maar ook door de meest aanzienlijke ingezetenen der stad, de bedienaren der verschillende godsdienstige gezindheden enz.

***Meppel, 21 Dec.** Door den weder ingevallen vorst zijn verscheiden schippers hier en ginds verspreid. Meer dan 300 vaartuigen zijn in het laatst der vorige week of in het begin van deze de verschillende havens van Noordholland uitgezeild, om deze streken te bezoeken, waar de meesten huiszittende zijn, doch het is hun niet mogen gelukken de havens binnen te loopen, van wege het ijs. Waar ze allen zijn, is tot heden nog onbekend. Een 40tal is aan het eiland Schokland genaderd, waaronder ook behoort schipper *ten Brink*, die geregeld vaart tusschen Meppel en Rotterdam en wiens schip met eene aanzienlijke partij koopmansgoederen bevracht is, die de belanghebbenden volstrekt benoodigd zijn. Men spreekt er dan ook van, om dezen door het ijs te zagen tot aan den vasten wal.

— Aan D. alhier overkwam den 18 jl. het volgend ongeluk: met een ander aan het houtzagen zijnde, werd de groote en scherpe zaag door een toeval zoo gerigt, dat de snede niet het hout, maar zijne hand trof, waardoor de duim, een gedeelte der hand en de polsader werden afgesneden, en eene geweldige, bijna niet te stuiten bloedstorting ontstond. Ofschoon zoo spoedig mogelijk onder geneeskundige behandeling gesteld, verkeert de lijder in groot gevaar. *Pr.Gr.Ct.*

RAADSVERGADERINGEN.

Assen, 18 Dec. In de vergadering van den Raad dezer gemeente van heden, waarin alle leden tegenwoordig waren behalve den heer Stoker, zijn o. a. de volgende punten behandeld: Met algemeene stemmen is het ontwerp-besluit en tarief, tot regeling van het maximum van den onderstand aan de armen te verleenen, vastgesteld. — Overeenkomstig het voorstel van Burg. en Weth. is besloten, een post van ƒ 9 02½ toe te voegen aan de begrooting, zijnde de kosten van de ververschingen, verstrekt aan de onderwijzers, tot het examen voor de 3e lagere school opgekomen, de examinatoren enz. — De voorwaarden van verhuring van het stads broek zijn vastgesteld, terwijl aan Burg. en Weth. is opgedragen, om bij de omschrijving der perceelen te bepalen, welke mogen worden gescheurd, als zijnde des Raads bedoeling, dat de perceelen, welke geheel groen en vlak zijn, zoodanige bewerking niet, maar die, waarin heide en hoogten zijn, wel mogen ondergaan. — Op voordragt van den districts-schoolopziener is besloten met 7 tegen 1 stem, om aan T. Dijkstra, benoemd onderwijzer in de 3e lagere school, te vergunnen, om zijne funetien eerst met 1 April e. k. te aanvaarden, en met algemeene stemmen, om het bestek voor de vertimmering van de woning van dien onderwijzer zoo te doen wijzigen, dat hij kostleerlingen, die zich voor de zeevaartkunde wenschen te bekwamen, kunne houden. — Is gelezen eene missive van Burg. en Weth., houdende, dat bij de uitbesteding van het leggen van den Mac-Adam- en Klinkerweg tusschen Assen en Beilen het werk in massa voor ƒ 88,000 is getrokken, dat ongeacht deze som is beneden de begrooting, het gemeente-bestuur van Beilen zich ongenegen heeft verklaard, om, wat Beilen betreft, de aanneming te gunnen, en dat Burg. en Weth. mitsdien voorstellen, om ook, wat Assen betreft, de aanbesteding af te keuren en hen te magtigen, om, na overleg met het bestuur der gemeente Beilen, bestek en voorwaarden te doen opmaken aan een klinkerbestrating, en om na approbatie van Ged. St. de uitbesteding, onder 's Raads goedkeuring te beproeven. Met 6 tegen 2 stemmen wordt dienovereenkomstig besloten. — Aan Burg. en Weth. wordt magtiging verleend, om de voorwaarden van aanbesteding van het schoonhouden der straten en het onderhouden der wegen over 1856 vast te stellen en daarna tot de uitbesteding over te gaan. — De commissie voor de rekening van den dienst van 1854, bij monde van het lid van Holthe tot Echten rapport uitgebragt hebbende, wordt besloten dat rapport met de rekening en bijlagen aan Burg. en Weth. te renvoijeren, om aan de gemaakte bedenkingen te gemoet te komen of de bezwaren op te lossen.

REGTSZAKEN.

Arrondissements-Regtbank te Assen.

19 Dec. P. S., arbeider te Smilde, wegens diefstal veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf; — H. de G., landbouwer te Havelte, appellant van een vonnis van 't kantongeregt te Meppel, waarbij hij is veroordeeld tot ƒ 10-„ boete en kosten, ter zake van het doortrekken van een tolboom zonder betaling van tol, bij vernietiging van het vonnis, waarvan hooger beroep, en het hooger beroep, ontslagen van alle regtsvervolging, op grond dat is gebleken dat hij eene mand met boter vervoerde, naar Meppel, en den tolboom het naast bij het inkomen dier plaats gelegen was; — G. A. H. en B. H. B. te Smilde, wegens beleediging met woorden van een bedienend beambte in de waarneming zijner bediening, de eerste veroordeeld tot ƒ 10-„ boete, de tweede ontslagen van alle regtsvervolging, als zijnde gebleken, dat het woord door dezen gebezigd geene beleediging in zich bevatte; — A. R., laatstelijk gewoond hebbende te Noordbarge, thans gedetineerd wegens diefstal in dienstbaarheid, veroordeeld tot 2 jaren gevangenisstraf; — J. W. P., H. P. en J. W. E. te Meppel, wegens het moedwillig toebrengen van slagen, de eerste veroordeeld tot 1 maand gevangenisstraf, de tweede tot boete van ƒ 3-„ en derde vrijgesproken, als zijnde niet wettig bewezen; — M. C. V. te Coevorden, wegens beleediging met woorden van een bedienend beambte in de waarneming zijner bediening, veroordeeld tot ƒ 8-„ boete.

21 Dec. H. G., arbeider te Uffelte, gemeente Havelte, wegens diefstal veroordeeld tot 1 jaar gevangenisstraf; — J. L. ter V., arbeider te Smilde, thans gedetineerd, wegens moedwillige verwonding, veroordeeld tot 15 maanden gevangenisstraf en ƒ 8-„ boete; — G. S. (bijgenaamd Hap) arbeider te Hoogeveen, thans gedetineerd, wegens diefstal veroordeeld tot 18 maanden gevangenisstraf; — I. P., arbeider te Zuidwolde, bij verstek, wegens het graven van turf zonder consent, veroordeeld tot ƒ 200-„ boete en bij onvermogend tot 6 dagen gevangenisstraf.

INGEZONDEN STUKKEN.

Mijnheer de Redacteur!

Toen ik in UWEds. courant van woensdag jl. het stuk: „De longziekte onder het Rundvee" las, vreesde ik, uit het eerste gedeelte, dat een veeartsenijkundige zich aan zulk een schrijven zou hebben schuldig gemaakt, maar verblijdde mij tevens, dat ik door het lezen der laatste helft de vaste overtuiging verkreeg, dat aan zulk een schrijven geen veearts de hand kon geleend hebben.

Mijne ambtgenooten zullen het beneden zich achten eenig antwoord op het geschrijf van den heer *D*. die ik wel wenschte te leeren kennen, om zijne belangstelling in mijne, hem vreemde betrekking, te geven; ook ik acht zulks beneden mij, maar ik wilde alleen de veehouders waarschuwen, om:

1o. geen geloof te hechten aan de niet-besmettelijkheid der longziekte, want zij zouden zich alzoo niet ontzien, om vee aan te koopen uit besmette streken, of zich op andere wijzen aan het gevaar bloot te stellen, van de longziekte onder hunnen veestapel te brengen en alzoo zelf schuldig te zijn aan den geessel, die hen treft;

2o. geen geloof te slaan aan den sukkelenden toestand van het vee na de inënting, aan de sterften ten gevolge der inenting, die onder de zeldzaamheden kunnen gerangschikt worden, aan meerderen, die de staarten zouden verliezen, welk getal mede gering kan genoemd worden en dan nog maar slechts een klein gedeelte, en ten

3o. geen geloof te hechten aan de heilzame gevolgen der aderlating bij reeds longzieke runderen, welke operatie in verreweg de meeste gevallen doodelijk kan genoemd worden. Van de aderlating bij schijnbaar gezond vee heb ik noch voor- noch nadeel zien ontstaan.

De proeven met de inënting genomen, zijn zoo menigvuldig en sterk, dat men zich daarvan als voorbehoedmiddel bijna zeker mag houden; verdere proefnemingen zullen, hoop ik, dit meer en meer bevestigen. Dat de uitkomsten der inenting niet overal even gunstig zijn, is mijns inziens enkel en alleen daarin gelegen, dat deze kunstbewerking op verschillende wijze wordt bewerkstelligd.

Dwingelo. H.

ADVERTENTIEN.

Op den 18 December 1855, beviel te Assen, van eene welgeschapene Dochter, vrouwe R. M. E. C. OOSTING—Feith.

Op den 14en November beviel zeer voorspoedig van eene welgeschapene Dochter Vrouwe A. A. KNIPHORST, geboren CORNETS de GROOT.
Delft, 12 December 1855.

ER WORDT TE KOOP AANGEBODEN:

Een PERCEEL **HEIDEGROND**, bijzonder geschikt tot ONTGINNING, groot pl. m. 60 BUNDERS, onmiddelijk gelegen aan het Oranje-kanaal, nabij Sluis No. 2, tusschen de dorpen Zwiggelte, (gemeente Westerbork) en Hijken, (gemeente Beilen.) Informatien zijn te bekomen bij den Notaris KIJMMELL te Westerbork.
Westerbork, 17 Dec. 1855.

Op nader te bepalen tijd en plaats zal te Hoogersmilde, gemeente Smilde, ten overstaan van Mr. W. O. SERVATIUS, Notaris te Dwingelo, en ten verzoeke van de erven G. en H VELDKAMP en mede-eigenaren *PUBLIEK WORDEN GEVEILD* en aan de genoegbiedenden *VERKOCHT:*

1o. Eene **KEUTERIJ** te Hoogersmilde, thans door JAN JANS KELDER in huur wordende bewoond en gebruikt, en in een opstrek gelegen tusschen de Drent'sche Hoofdvaart en de grensscheiding van Vriesland, zijnde die **KEUTERIJ** met het daarbij behoorend **HEIDEVELD**, ruim 17 BUNDERS groot.

2o. Eene opstrekkende **BOERENPLAATS** te Hoogersmilde, thans door KLAAS VINK meijersgewijze wordende bewoond en gebruikt, en 10 BUNDERS 52 ROEDEN en 60 ELLEN groot.

3o. Drie perceelen **VELD- en VEENGROND** in de gemeente Smilde, te zamen bijna 40 BUNDERS groot;

en 4o. Eenige perceelen **VELDGROND** en **WATER**, mede in de gemeente Smilde gelegen en te zamen 3 BUNDERS, 49 ROEDEN en 50 ELLEN groot.

Zullende tevens alsdan *PUBLIEK TER VERKOOP WORDEN AANGEBODEN:*

HET HOUTGEWAS,

op de sub. 1o. vermelde KEUTERIJ **OP STAM STAANDE.**

Mr. W. O. SERVATIUS, Notaris te Dwingelo, is voornemens, om, ten verzoeke van Mejufvrouw G. DE VRIES te Meppel, als onherroepelijk gemagtigde van HENDRIK JANS BOER, Smid te Smilde, op MAANDAG den 24 December e.k., **bij inzate**, en op WOENSDAG den 2 Januarij 1856 **bij definitieven toeslag**, telkens des avonds om zeven uren te beginnen in het Logement van J. WIND te Smilde, PUBLIEK TE VEILEN EN VERKOOPEN:

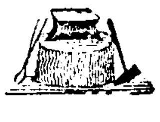

Een **HUIS met twee WONINGEN**, (in een van welke thans de SMEDERIJ wordt uitgeoefend), met annexe **SCHUUR en TUIN**; alles staande en gelegen te Smilde, aan de Zuid-Oostkant der Hoofdvaart.

Mr. W. O. SERVATIUS, Notaris te Dwingelo, zal ten verzoeke van Mejufvrouw de weduwe en erven van wijlen den Heer L. W. SLOMP, **publiek bij Palmslag aan de genoegbiedenden VERKOOPEN**:

1o. Op DONDERDAG den 27 December 1855, des morgens om tien uur te beginnen, ten huize van KLAAS HAVEMAN te Wapse:

Eene **Keuterij** onder Wapse, benevens onderscheidene perceelen **Veldgrond** en een **stuk Hooiland**, DE HEURING genaamd, alles gelegen in en bij het Wapserveld.

2o. Op VRIJDAG den 28 December e.k., des morgens om 10 uren te beginnen, ten huize van J. SEINEN te Diever:

Een **Huis, Erf en bijgelegen Groenland,** alles staande en gelegen te Diever aan het pad naar Wapse;

Eene **Boerenplaats** te Kalteren, gemeente Diever, thans door THOMAS NIJSING meijersgewijze wordende bewoond en gebruikt;

Eene **Keuterij** te Holthe, gemeente Diever, thans in huur wordende bewoond en gebruikt door ALBERT KLASTER, en

Onderscheidene perceelen **Bouwland, Groenland en Heideveld** in de gemeente Diever, benevens een **Waardeel geregtigdheid in de ongescheidene Markte van Diever**.

en 3o. Op ZATURDAG den 29 December daaraanvolgende, des morgens om 10 uren te beginnen, ten huize van J. S BLOK te Wapserveen:

Eene opstrekkende **Boerenplaats** te Wapserveen, gemeente Havelte, met het daartoe behoorend **Heideveld**, 19 bunders 71 roeden en 60 ellen groot.

Dennen.

De Notaris TADEMA te Oosterwolde zal, op DONDERDAG den 27 December 1855, des morgens te tien uur, ter plaatse nagemeld, *PUBLIEK VERKOOPEN:*

EENE PARTIJ MOOIJE ZWARE

DENNEN BOOMEN,

op wortel staande in den Prandinga-Hof, nabij NANNINGA, te Oosterwolde, enz.

Haulerwijk.

De Notaris TADEMA te Oosterwolde, zal op ZATURDAG

den 29 December 1855, des middags te twaalf uur, in de herberg van L. L. HOUKES te Haulerwijk, *FINAAL VERKOOPEN*:

De **HUIZINGE c. a.** te Bakkaveen, en de **HUIZEN, GRONDEN** en **LANDEN** te Haulerwijk, van v. D. LUIT, HOP en LOOTS, zoodanig op den 12 December jongstleden in Perceelen zijn GEVEILD.

Tevens in Veiling brengen:

1. De **HUIZINGE** en **GROND** van THEUNIS BROMMER.
2. De **HUIZINGE** en **GROND** van GOSSE FOKKES NIJBOER;
en 3. De **HUIZINGE** en **GROND** van ALBERT LIBBES GLAS.

Eindelijk te Huur aanbieden:

De **VEENBOEKWEITGROND** van ROELOF KLAZES VAN DER LUIT en ALBERT LIBBES GLAS, in de leije van JAKOB BERENDS WEVER te Haulerwijk.

BOSCHPLAATS EN DROKSPLAATS.

De Notaris TADEMA te Oosterwolde zal, mede ten verzoeke van den Notaris G. ATTEMA te Oldeberkoop, op DONDERDAG den 3 Januarij 1856, des voormiddags te elf uur, in het logement de Gouden Klok te Oosterwolde FINAAL VERKOOPEN:

1. **EENE UITMUNTEND VRUCHTBARE EN GROOTE**

Zathe en Landen,

de zoogenaamde BOSCHPLAATS,

gelegen tusschen Makkinga, Oosterwolde en Appelscha, onder behoor van het dorp Langedijke, thans bij de Weduwe FOLKERT WILTS VAN DER MEULEN in huur, verdeeld in 42 Perceelen.

2. **EENE DITO**

Zathe en Landen,

op het Zuideinde, onder behoor van Langedijke gelegen, bij den mede-eigenaar ALBERT JACOBS DROK in huur, en verdeeld in 32 perceelen, en

3. **Twee GRAFSTEDEN** op het Kerkhof te Langedijke, alles geveild op den 18 December j. l.

De geboden PRIJZEN, VOORWAARDEN, EIGENDOMSBEWIJZEN en KADASTRALE UITTREKSELS zijn te vernemen en liggen ter inzage ten kantore van den Notaris TADEMA.

De Heer WOLTER LOUIS ALBERT COLLARD, Rijks-Ontvanger te Cuijk, is voornemens ten overstaan van den ondergeteekenden Notaris *PUBLIEK TE KOOP AAN TE BIEDEN*:

EEN AANZIENLIJK EN GOED BETIMMERD

HEEREN HUIS,

ACHTERHUIS, SCHUUR, HOF en **HEEM**, staande en gelegen te Assen bij den ingang van het Stads bosch, tegen over de gereformeerde kerk, benevens eene **groote HUISPLAATS**, tusschen voormeld perceel en het Stedelijk Gijmnasium, aan de groote laan van het Bosch; voorts onderscheidene **HUISPLAATSEN** bijlangs den Beilerweg, achter het Heeren Huis en **HUISPLAATSEN** in den Tuin aan den Beiler weg, thans in gebruik bij Meester KARSTEN, en in het daarnevens gelegen **WEIDE STUK**, voor zoo verre aan den weg gelegen; alles in VOEGEN op het terrein met BAKENS aangewezen; verder het overige gedeelte van het **WEIDE STUK** en

twee uitmuntende stukjes HOOILAND, genaamd *DE KOPPELTJES*, gelegen achter het land van ALBERTUS TEN OEVER.

Te aanvaarden: **HUIS** en **TUIN** benevens de **HUISPLAATSEN**, nevens en achter het Huis op 1o Mei 1857, — de **HUISPLAATSEN** aan de andere zijde van den Beilerweg, benevens het **WEIDE STUK** op den 1 Mei 1856. — De voorste **KOPPEL** op den eersten Mei 1856 en de achterste **KOPPEL** op den 1 Mei 1857.

De eerste zitting zal gehouden worden op DONDERDAG den 27 December 1855 des avonds te 7 uur in de Zaal van J. B. SCHUT te Assen.

H. H. VAN LIER.

Op ZATURDAG den 29 December 1855, te Smilde, ten huize van den Logementhouder WIND, ten verzoeke van den heer Mr. C. L. KNIPHORST te Gieten,

PUBLIEKE VERKOOP

van een perceel **Bovenveen en Ondergrond**, met daarop staande **Arbeiderswoning**, gelegen aan de Grietmanswijk te Smilde. — Aanwijzing te bekomen bij J. L. WOLTERS, Veenbaas te Smilde.

Assen den 21 December 1855.

Notaris: H. H. VAN LIER.

Op DONDERDAG den 27 December 1855, 's morgens te 10 uren in plaats van Woensdag den 19 December te Peize,

PUBLIEKE VERKOOP

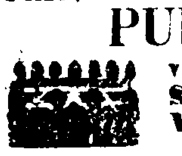

van ruim 4 BUNDERS, **extra zwaar SCHELHOUT**, onderscheidene perceelen **WEEKBOSCH.**

Zware EIKENBOOMEN, tot den SCHEEPSBOUW geschikt.

Zware WILGEN en ELZEN, voor POMPMAKERS en KLOMPMAKERS.

Zamenkomst bij ROELOF LAMBERS te Peize.

Notaris Mr. C. E. KNIPHORST.

Ten overstaan van den ondergeteekenden Notaris zal, op ZATURDAG den 29 December 1855, des voordemiddags te 11 uur te beginnen, te Vries, ten huize van den Kastelein R. G. HOMAN, *DE FINALE TOEWIJZING OF PALMSLAG* worden gehouden van de tot het faillissement van JAN SINNINGH, koopman te Vries behoorende

ONROERENDE GOEDEREN,

als van:

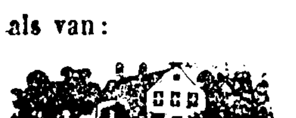

1o. Een **HUIS**, bestaande in **twee woningen** en bijbehoorende **hof** en **schuur**, staande en gelegen te Vries.

2o. Een perceel **BOUWLAND**, op de Esch te Vries, groot 18 ROEDEN 70 ELLEN.

Van welke GOEDEREN de **INZATE** heeft plaats gehad op den 12 te voren.

Vries den 19 Dec. 1855.

A. HOMAN.

De Notaris Mr. H. J. CARSTEN te Hoogeveen, zal ten verzoeke van den Heer Mr. C. STEENBERGEN en B. VAN HEES te Hoogeveen, op VRIJDAG den 28 December 1855, des voordemiddags om 10 uren, bij het HOUT *PUBLIEK VERKOOPEN*:

Ongeveer **honderd stuks op stam staande EIKEN BOOMEN**, benevens **acht bunders** met **WEEK- en SCHELHOUT**, alles staande in de zoogenaamde luitenants bosch, aan het krakeelsche of Bentincks hoofddiep, in de gemeente Hoogeveen.

De Notarissen Mrs. H. J. CARSTEN en J. L. TONCKENS te Hoogeveen, gedeelten ten verzoeke van de erfgenamen van wijlen den heer A. MEIJER te Hoogeveen, op ZATURDAG den 29 December e.k., des avonds om 6 uren, ten huize van den kastelein JOHANNES FERNHOUT te Hoogeveen, BIJ INZATE PUBLIEK TE VEILEN:

1o. Eene **HEEREN BEHUIZINGE**, bevattende vijf KAMERS, 2 KEUKENS, KELDER en SCHUUR, met groote daarachter gelegene **TUIN** en twee stukjes **GROENLAND**, uitmuntend gelegen op eene der beste standen in de kom der gemeente Hoogeveen, en daardoor zeer geschikt voor een WINKELHUIS of LOGEMENT.

2o. Een stuk **GROENLAND** aan de Bentinksdijk.

3o. Een perceel **GROENLAND** aan het nieuwe Kanaal of het Noordscheepgaande.

De Notaris Mr. H. J. CARSTEN te Hoogeveen zal ten verzoeke van Mejufvrouw de Weduwe J. WITSENBORG te Hoogeveen, op DONDERDAG den 27 December 1855, des avonds om 6 uren, ten huize van de Wed. JAN GEERTS KORTEN, **bij inzate publiek VEILEN:**

Een hecht, sterk en wèl doortimmerd **HUIS**, bevattende eene ruime **APOTHEEK met Stookhuis**, voorts zes groote en kleine KAMERS, KEUKEN, KELDER, WASCHHUIS en SCHUUR, met grooten daarachter gelegen TUIN, bijzonder gunstig gelegen aan de Noordzijde der Schutstreek in de kom der Gemeente Hoogeveen, aan het Kanaal, waarin sedert eene reeks van jaren eene beklante APOTHEEK en WIJNHANDEL is gevestigd geweest.

De **Apotheek met toebehooren** en de tot de **Chemie behoorende Instrumenten en Voorwerpen** zijn inmiddels **UIT DE HAND TE KOOP.**

Op DONDERDAG den 3 Januarij 1856, des voordemiddags om elf uur, ten huize van CREMERS te Emmen, zullen ten verzoeke van den Heer Mr. JOH. PETRUS WILLINGE, Burgemeester der gemeenten Zweeloo en Oosterhesselen, ten overstaan van den Notaris Mr. J. T. KIJMMELL te Westerbork, PUBLIEK WORDEN VERKOCHT, de volgende perceelen **ONR. GOEDEREN**, alle gelegen om en nabij Emmen, als:

1o. **GROENLAND, Emmermade**, Sectie C No. 221, groot 1 bund., 25 roed. 40 ellen.

2o. ½ van een perceel **VEEN**, Sectie C Nos. 1578 en 1579, groot 24 bund., 15 roeden, 30 ellen.

3o. **GROENLAND, Noordma**, Sectie D No. 23, groot 2 bund., 53 roeden, 10 ellen.

4o. **GROENLAND, Noordma**, sectie C No. 227 en 228, groot 1 bunder, 30 roeden, 20 ellen; —

en 5o. **EEN HALF VIERENDEEL WAARWAARDEEL** in de ongescheidene Markte van Emmen.

Westerbork, 17 December 1855.

J. T. KIJMMELL.

Op ZATURDAG den 5 Januarij 1856, des avonds te 7 uur, zullen in het CONCERTHUIS te Assen, worden VERKOCHT:

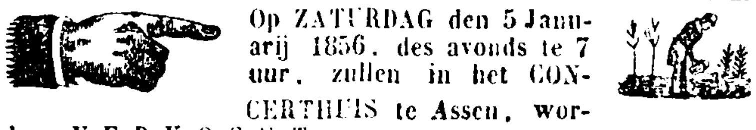

De **KOMMERKAMP** in het Stadsbosch aldaar, in twee perceelen, en negen perceelen **BOSCHGROND** op Steendijk aan den Loonerweg, met bakens aangewezen, te zamen groot 6.91.70 E., toebehoorende aan Mevrouw de Weduwe L. A. E. VOSS, geb. SUERMONDT, te Ellekom.

De aanwijsing geschiedt door JAN WILLEMS aan den Loonerweg.

Assen, 21 December 1855.

A. W. VAN HOLTHE TOT ECHTEN,

Notaris.

AANZIENLIJKE VERKOOP VAN

VEEN.

Mrs. W. S. VAN DER GRONDEN en B. R. ROIJER, Notarissen te Zwolle, en Mr. C. W. Baron VAN DEDEM, Notaris residerende te Nieuwleusen, zullen op ZATURDAG den 5 Januarij 1856, 's morgens te 11 uur, in het *ODEON* te Zwolle, **PUBLIEK IN PERCEELEN EN MASSA'S VERKOOPEN:**

ONGEVEER

VIER HONDERD BUNDERS

VEEN,

gelegen in de Provincie Overijssel, strekkende van af de Dedemsvaart tot digt bij den Grindweg tusschen Ommen en Hardenbergh; gelegen gedeeltelijk in de Gemeenten Avereest, Ambt Hardenbergh en Ambt Ommen, waaronder ongeveer **325 BUNDERS** zijn aaneengelegen, waarvan ongeveer **145 BUNDERS** reeds besneden en ten deele afgeveend, doch reeds geheel begrupt en beraaid zijn; zijnde deze **325 BUNDERS** een aaneengeschakeld geheel, met zijn water of wijken zeer geschikt tot eene voordeelige exploitatie en voor een groot gedeelte reeds dadelijk renteegevend.

De VEILING geschiedt eerst in 70 Perceelen en daarna in Massa's; de **70 PERCEELEN staan thans te zamen op . . . . f 177.685.**

De 8e Massa, bestaande uit de Perceelen **1—60**, uitmakende het aaneengeschakeld geheel van ongeveer **BUNDERS**, als boven vermeld, **staat op . . . . f 142.**

De Boekjes der verkoop zijn te verkrijgen ten K[...] der Heeren Notarissen, alwaar tevens nadere infor[...] zijn te bekomen even als bij den Veenbaas A[...] BERENDS aan de Dedemsvaart, die de aanwijzing d[...]

BURGEMEESTER en WETHOU[...] der gemeente Groningen maken be[...] dat Mr J. L. TRIP, rentmeester [...] Stads Veenen en Ter Apel, onder [...] nadere goedkeuring, ten overstaan van Mr. J. S G. KO[...] Notaris te Wedde, **ter uitboekweiting zal VERHUREN:**

Op DINGSDAG den 8 Januarij 1856, te beginnen [...] uur des morgens

25 Perceelen Veen

aan de Westkant van het Stads-mussel-Kanaal, belen[...] aan de zoogenaamde 30 roe voor 8 jaren. — Plaats [...] zamenkomst in het Verlaatshuis van het eerste Stads[...] sel-verlaat; en

Op WOENSDAG den 9den Januarij 1856, te 9 uur [...] morgens,

16 Perceelen Veen

onder Ter Haar, nabij den nieuwen weg No. 0, vo[...] jaren. — Plaats van zamenkomst bij de scheiding van [...] Haar en Ter Apel.

Op den 9den na afloop der verhuring en op de volg[...] dagen **VERKOOP** van

863 Eiken Boomen

te en bij Ter Apel, die langs het Kanaal kunnen ver[...] worden.

Van het **VEEN** ligt een KAARTJE ter inzage in [...] meld Verlaatshuis en bij den Commandeur te Ter Apel.

Gadingmakenden worden verzocht de PERCEELE[...] tijds te bezigtigen, omdat de sneeuw dit op de dagen [...] Verhuring ligt zonde kunnen beletten.

BURGERLIJKE STAND.

ASSEN, 14—21 Dec. Bev. J. Koops geb. Smeenge, va[...] J. Noord geb. de Vries, van d.; J. van Egmond geb. van [...] Werff, van z. — Overl. H. J. Hilbrands, ml., 7 m. en [...]

MARKTBERIGTEN.

GRONINGEN, 21 Dec.

Heden zijn geene marktbrieven uitgegeven.

18 Dec.

Tarwe, Jarige	70	N.pd.	f—.—	Boekweit, zand	64	N.pd.	f
„ N. Oml.	68	„	„13.75	„ „	66	„	„
dito	70	„	„14.50	„ veen	64	„	„
„ „ Old.	70	„	„14.25	„ „	66	„	„
„ „ „	72	„	„—.—	Paardeboonen. .	f	8.00	à
Rogge, N. Inl.	66	„	„10.80	Groene Erwten.	„	11.75	à
„ „ „	68	„	„11.30	Graauwe „	„	10.00	à
„ „ „	70	„	„00.00	Koolzaad . . .	f	12.00	à
Haver, N. dikke	40	„	„ 4.00	Gort, grove .	„	12.50	à
„ „	42	„	„ 4.20	Gort, parel ,	„	16.00	à
„ Voer	36	„	„ 3.45	Olie, raap per vat		58.50	à
„ „	40	„	„ 3.90	Raapkoeken			à
„ Zwarte	36	„	„ 3.35	Lijnkoeken		—.—	à
„ „	38	„	„ 3.55	Boter ¼ ton. . . .		—.—	à
Garst, N. wint.	54	„	„ 6.70	Boter ⅛ „			
„ „ „	56	„	„ 7.20				
„ „ zomer	56	„	„ 6.35				
„ „ knob.	60	„	„ 7.20				

ASSEN, 19 Dec. Rogge f 10.00 tot f 10.30. Boekweit [...] tot f 8.00. Boter 92½ ct. het N. ℔. Aardappelen f 0[...] f 0.00. Stroo f 10.00. Prijs van het Roggebrood f 0.77 de 6 [...]

MEPPEL, 20 Dec. Rogge f 9.25 a 10.00. Boekweit [...] a f 8.00. Boter 1½ N. ℔ f 1.50 a f 1.60. Boter per [...] f 21.00 a f 22.00.

COEVORDEN, 17 Dec. Rogge f 10.50. Boekweit f [...] Boter f 0.80.

HOOGEVEEN, 11 Dec. Rogge f 10.46. Boekweit f [...] Haver f 0.00. Honig per ℔ f 0.00. Boter het N. ℔ f 0.85.

AMSTERDAM, 19 Dec. GRANEN zonder handel. KOOLZAAD dadelijk en op het Voorjaar zonder handel, [...] jaar £ 1½ hooger; op 9 vaten Olie in Sept. en Oct. £ 86½. LIJNZAAD zonder handel. — RAAPOLIE op termijn h[...] betaald; op 6w. f 60¾, Vliegend f 59½; 1o. Mei f 55½. Najaar f 47¾, 48¼, 48. — LIJNOLIE onveranderd; op f 44¼, Vliegend f 43; 1o. Maart f 42½; April f 42½, ¾; f 42¾. — HENNEPOLIE op 6w. f 53¼; Vliegend f 52. RAAPKOEKEN per 1040 stuks f 125. — LIJNKOEKEN 104 stuks f 14 a 17½. — MOUTWIJN tot f 21 per vat b[...] beurs met veel handel, later stil. — JENEVER 100 % A[...] proef f 25½ a 26 per vat contant.

GRAANPRIJZEN en BROODZETTINGEN.

De gemiddelde prijzen der rogge en boekwen op de nagem[...] weekmarkten gedurende de eerste helft der maand Dec. l. l. h[...] ben bedragen per mud: *Assen*, rogge f 10.28, boekweit f 7[...] *Coevorden*, rogge f 11.90, boekweit f 8.50. *Hoogeveen*, ro[...] f 11.07½, boekweit f 8.17½. *Meppel*, rogge f 10.31, boekw[...] f 8.37½. De zetting van het roggebrood is laatstelijk bepaal[...] te *Hoogeveen*, de 6 Ned. ℔ 74 cent.

ASSEN den 21 Dec. 1855.

228ste **STAATS-LOTERIJ.** TWEEDE KLASSE.

2de Lijst. No. 4148 f 2500. Nos. 12384 en 15876 ieder f 10[...] No. 2637 f 400. Nos. 6067 en 16197 ieder f 200. Nos. 4[...] 6550, 12860 en 13794 ieder f 100. — 3de Lijst. No. 9[...] f 20000. No. 15736 f 1250. Nos. 9639, 12022, 12078, 16[...] 16902 en 17132 ieder f 1000. Nos. 635, 880, 5933, 67[...] 7556 en 14530 ieder f 400. Nos. 10652, 11266, 16447 en 1[...] ieder f 100.

PRIJSCOURANT DER EFFECTEN.

AMSTERDAM, 20 Dec. 1855.

			GEBLEVEN.				GEBLEVEN.
Nederl. W. S.	2½	pct.	62½	*Polen.* Oblig.	4	pct.	67¼
„ „	3	„	73⁹⁄₁₆	*Spanje.* Oblig.	1¼	„	21[illegible]
„ „	4	„	92⅝	Obligatiën	3	„	39¾
Amort. Synd.	3½	„		Binnenl.	3	„	34¼
Handelm.	4½	„	128½	Amortisable			7½
O.I. Leening	4	„		Bewijz. Coup.			4¹³⁄₁₆
Aand. Holl. Spoorw.				*Oostenrijk*,			
Aand. Rijn Sp.	4½	„		Oblig. Goll	5	„	69¼
Haarl. Meer	5	„		„ „	4	„	
Rusl. Ob. Hope	5	„	100	„ Metal.	4	„	63¹⁵⁄₁₆
Dito 1828/29	5	„	99⅝	„ „ N.	5	„	73⅝
Cert. 1831/33	5	„	80⅛	„ „	2½	„	53
Dito 1840	4	„	75⅛	*Belgie*, Cert.	2½	„	
Dito Stieglitz	4	„	73⅞	Rothschild	2½	„	50¼
L. in Assign.	6	„		*Portug.*, Oblig.	3	„	42½
Cert. van dito	6	„	55⅝	„	4		20
				Amerika Bank-Act.			1¹¹⁄₁₆

GEDRUKT BIJ **GRATAMA** TE ASSEN.

BIJBLAD, behoorende bij de Provinciale Drentsche en Asser Courant van den 22 December 1855.

VERSLAG

van het verhandelde bij de Tweede Kamer der Staten Generaal, in hare zitting van 6 December 1855, ten aanzien van het adres van de Staten van Drenthe tot het instellen van eene enquête omtrent den Tol op het Zwolsche Diep.

De Voorzitter: De Commissie voor de verzoekschriften is gereed tot het uitbrengen van eenige rapporten op in hare handen gestelde stukken.

De heer **Wijbenga**, lid der Commissie, brengt het volgende rapport uit:

1. In handen uwer Commissie voor de verzoekschriften is gesteld een adres aan de Tweede Kamer der Staten Generaal gerigt door de Staten van de Provincie Drenthe, welke, gebruik makende van het regt hun bij de Grondwet toegekend, de belangen van die provincie en van hare ingezetenen, welke zij door een besluit der Regering, waarbij voor onbepaalden tijd tol is gelegd op het Zwolsche diep, verkort achten, bij deze Kamer willen voorstaan.

Adressanten geven daarbij te kennen:

dat het Zwolsche diep voor de Drentsche schipperij, afvarende uit Meppel, Hoogeveen, Smilde en Assen, de eenige weg naar zee en een vrij vaarwater was, tot dat de Overijsselsche Vereeniging tot ontwikkeling van provinciale Welvaart, de verbetering van hetzelve door verdieping ondernam;

dat daarbij het doel was: verbetering van den weg naar zee voor groote of buitenlandsche scheepvaart, vooral ten behoeve der stad Zwolle, en dat men dit doel tracht te bereiken door beperking van den stroom door bekribbing en daardoor aanwinst van land, tot goedmaking der kosten en winstgeving;

dat evenwel in de eerste behoeften der op te rigten maatschappij zou moeten worden voorzien door een matigen tol, na die verbetering te heffen;

dat die onderneming, begonnen met kapitaal der provincie Overijssel, der stad Zwolle, van onderscheidene gemeenten en veelvermogende ingezetenen, echter voor de welvaart van Overijssel niet aan de verwachting heeft beantwoord, daar de landaanwinning niet is gereusseerd en de verbetering door verdieping gering is;

dat er intusschen tol is geheven naar den tonneninhoud der schepen tot 1855 bij proefneming;

dat in 1853 wel aan Gedeputeerde Staten van Overijssel was opgedragen, eene voordragt te doen tot tolheffing naar diepgang, maar dat men nu sedert 1 Januarij 1855 den tol blijft heffen naar tonneninhoud;

dat het Collegie van Gedeputeerde Staten van Overijssel steeds had geijverd voor heffing naar tonneninhoud en dat het plan der Regering om naar diepgang te heffen niet is volbragt;

dat de Sttaen van Drenthe en Gedeputeerde Staten van dat gewest zich van den beginne af, doch te vergeefs, hebben verzet niet alléén tegen de tolheffing in het algemeen, maar ook tegen den onbillijken grondslag van die heffing naar tonneninhoud;

dat de Hooge Regering de conce sie verleend heeft zonder daarover het bestuur van Drenthe te hebben gehoord, niettegenstaande eene voorafgaande kennisneming door hetzelve gevraagd was en de belofte daartoe was erlangd;

dat de grondslag der zaak buiten Drenthe is gelegd en dat ook latere vertoogen van wege die provincie zijn gebleven zonder gevolg;

dat de tol, zoo als die thans op het Zwolsche diep wordt geheven, voor eene particuliere onderneming is: *„een onregt gepleegd aan de Provincie Drenthe;"*

dat de binnenschipperij van dat gewest, schepen bevarende wier diepgang geene verbetering van het vaarwater behoefde, *belast wordt*, ten einde de onderneming in staat te stellen de werken te onderhouden en eenige rente aan de aandeelhouders te verzekeren;

dat de beloofde verbetering niet is opgeleverd en dat, al ware zulks het geval, de vergoeding voor tolheffing alléén kan worden gevorderd *van hen die waren gebaat, en in evenredigheid van die bate;*

dat hier eene mislukte onderneming wordt in het leven gehouden ten koste van derden, die haar niet hebben verlangd en er niet door worden gebaat;

dat de Staten van Drenthe zich in de noodzakelijkheid gebragt zien de hulp dezer Vergadering in te roepen tegen de Regering en een belangstellend onderzoek te vragen;

dat zij niet alle feiten zullen opsommen tot de geschiedenis dezer tolheffing betrekkelijk, welke bovendien in openbare geschriften zijn uiteengezet en toegelicht;

dat zij slechts op één punt de aandacht dezer Vergadering willen vestigen, dat namelijk in de zomervergadering der Staten van Overijssel, naar aanleiding van een adres der binnenschipperij, met 19 tegen 18 stemmen is verworpen een voorstel van adres aan Z. M. den Koning, tot opheffing der bezwaren van de binnenschipperij, door voor de tolheffing aan te nemen den maatstaf van diepgang;

dat dit besluit te meer merkwaardig is, als genomen op eene raadgevende rede van den Commissaris des Konings in Overijssel, waarin bijna met ronde woorden de gegrondheid van de bezwaren van Drenthe wordt erkend en adressanten daarin het sprekendst betoog meenen te zien voor de waarheid van hetgeen zij stellen;

dat de Staten van Drenthe ten slotte vragen:

dat deze Vergadering omtrent de tolheffing op het Zwolsche diep moge besluiten tot een onderzoek, overeenkomstig de wet van 5 Augustus 1850 (Staatsblad no. 45).

Uwe Commissie, daarlatende in hoeverre deze zaak voor de tusschenkomst dezer Vergadering vatbaar is, acht het onderwerp van dit adres belangrijk genoeg om door nederlegging ter griffie de leden der Kamer in de gelegenheid te stellen daarvan kennis te nemen, en heeft mitsdien de eer daartoe te concluderen.

De heer **Bosscha:** De Commissie voor de Verzoekschriften zal het mij ten goede houden, dat ik de aandacht van deze Kamer een oogenblik inroep tot de overweging van de conclusie, door haar voorgesteld. Het geldt hier toch een verzoekschrift, dat eene meer bepaalde aandacht wel verdient, zoowel wat betreft de personen van de adressanten, als wat den inhoud van het adres betreft. Het zijn geene particulieren, die zich tot deze Kamer wenden in hun eigen belang, maar het is de wettige vertegenwoordiging van eene onzer provincien, het is een staatscollegie, aan hetwelk de wet regelende de magt der provinciale besturen, de bevoegdheid heeft toegekend om de belangen van de ingezetenen van hun gewest bij de Staten Generaal voor te staan; het zijn de Provinciale Staten van Drenthe, die, gebruik makende van dit regt, zich wenden tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal met een verzoek, gegrond op een door hen regtmatig geoordeeld beklag over een maatregel van het administratief gezag. En zal nu omtrent dat verzoekschrift, door het eene staatscollegie aan het andere gerigt, eene eenvoudige nederlegging ter griffie voldoende zijn, een antwoord, dat eigenlijk aldus luidt: wanneer een onzer leden zich uw verzoek wil aantrekken en het overnemen, dan zullen wij zien; anders blijft het met vele andere rusten op de griffie! Zoodanig besluit, Mijne Heeren, zou, mijns inziens, strooken noch met onze verpligting, noch met onze waardigheid, noch met het algemeen belang.

Het schijnt mij toe, dat de Commissie voor de Verzoekschriften tot deze conclusie is gebragt door den twijfel, die bij haar bestond, of het object van de gevraagde enquête wel van dien aard was, dat deze Kamer de bevoegdheid had om daarop te inquireren; maar zoo de Commissie op dien grond het voorstel tot het houden eener enquête niet heeft willen overnemen, zoo als art. 117 van het Reglement van Orde haar daartoe den weg aanwees, doch ook niet heeft willen concluderen tot het overgaan tot de orde van den dag, dan stonden haar nog andere wegen open. Zij had bij voorbeeld kunnen voorstellen het adres te verzenden aan den Minister van Binnenlandsche Zaken met verzoek om inlichtingen, hetzij in het algemeen, hetzij meer bijzonder over de gronden, die de Minister gehad heeft om bij de vaststelling van het beklaagde tarief een maatstaf aan te nemen, waardoor vaartuigen tolpligtig zijn geworden die geen het minste nut gehad hebben van de werken tot wier bekostiging de tol wordt geheven. Ik erken evenwel dat zoodanige verzending aan den Minister noch aan het doel van de adressanten zou beantwoorden, noch ook veel nut zou opleveren, want de inlichtingen, die de Kamer van den Minister te wachten heeft, kunnen niet wel andere zijn, dan die de adressanten zelven hebben erlangd of kunnen erlangen. Maar nu had de Commissie gebruik kunnen maken van art. 115 van het Reglement van Orde. Dat art. toch geeft aan de Commissie voor de Verzoekschriften de bevoegdheid om verzoekschriften waarvan de inhoud eenigzins twijfelachtig is, op te dragen — dat is te zeggen voor te stellen, dat deze Kamer ze opdrage — aan eene bijzondere commissie, door de afdeelingen te benoemen, tot een nader onderzoek. En nu geloof ik, dat de Commissie zich heeft laten terughouden van dat voorstel te doen, door denzelfden twijfel, die bij haar bestaat of wel deze Kamer bevoegd is om een onderzoek in te stellen over een maatregel, door de Regering genomen geheel binnen den kring van hare bevoegdheid. Immers, art. 115 vangt aldus aan: „Wanneer de verzoekschriften loopen over onderwerpen, die tot de dadelijke en regtstreeksche bemoeijingen der Kamer behooren, dan kan de Commissie voor de Verzoekschriften concluderen, om dat verzoekschrift aan eene bijzondere commissie op te dragen." Maar nu geloof ik, dat de Commissie hier niet genoegzaam onderscheid heeft gemaakt tusschen het onderwerp van het adres en het onderwerp van de enquête, die in het adres verlangd wordt. Wat toch is het onderwerp waarover dit verzoekschrift loopt? Het is de uitoefening van het regt van enquête, en die uitoefening is aan de Kamer door de Grondwet verleend; zij behoort derhalve tot de dadelijke bemoeijingen der Kamer.

En wanneer nu de Kamer dat verzoekschrift opdraagt aan eene bijzondere commissie, dan zal die commissie de feiten, in het adres vermeld, moeten onderzoeken, en dan zal zij een voorstel aan de Kamer doen, en welk ook het resultaat van dat onderzoek dier commissie zal zijn, het zal leiden tot een nuttig einde. Het zal toch of aan de adressanten een steun geven om bij de Regering aan te dringen op eene wijziging van het tarief, of het zal aan de Regering een steun geven om, gedekt tegen den schijn van onbillijkheid, vol te houden bij den eens genomen maatregel. Wanneer dus de Kamer kon goedvinden om hier toe te passen art. 115 van het Reglement van Orde, dan geloof ik dat ze, beantwoordende aan het vertrouwen door de Staten van Drenthe in haar gesteld, tevens zou beantwoorden aan hare verpligting, en zou handelen overeenkomstig hare waardigheid en overeenkomstig het algemeen belang.

Wanneer ik zeg, dat de Kamer zou handelen overeenkomstig het algemeen belang, dan bedoel ik het belang van onze constitutionele instellingen. En het is daarom, Mijne Heeren, dat ik, die geen het minste belang heb bij het vaarwater van het Zwolsche diep, gemeend heb deze zaak te moeten ter harte nemen en uwe aandacht vestigen op deze conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Ik geloof toch dat het belang van onze constitutionele instellingen vordert, de meening niet te laten veld winnen dat, ook wanneer de regterlijke magt haar laatste woord heeft gesproken en wanneer het uitvoerend gezag blijft volharden bij een eens genomen maatregel, dan zij, die gelooven door dien maatregel verongelijkt te zijn, zelfs niet door eenig onderzoek, òf hulp òf teregtwijzing kunnen vinden bij de Volksvertegenwoordiging.

Het is op die gronden, dat ik der Commissie voor de Verzoekschriften in bedenking moet geven om hare conclusie te veranderen in den door mij bedoelden zin; en in het tegenovergesteld geval stel ik voor, „dat de Kamer, niet aannemende de conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften, besluite het adres van de Staten van Drenthe op te dragen aan eene bijzondere commissie, bedoeld bij art. 115 van het Reglement van Orde."

De heer **van der Veen:** Mijnheer de Voorzitter, ik vereenig mij geheel met hetgeen de geachte redenaar uit Amsterdam zooeven heeft voorgedragen, ter bestrijding van de conclusie der Commissie voor de Verzoekschriften. Het was mijn voornemen geweest, hetzelfde voorstel te doen als die geachte afgevaardigde thans heeft gezegd aan de Kamer te zullen onderwerpen, indien de Commissie zelve daartoe niet mogt geneigd zijn. Ik geloof evenwel, dat het niet ongepast zal zijn, om, daar vele leden dezer Vergadering wellігt met de toedragt der zaak niet bekend zijn, hetgeen daarin is voorgevallen eenigzins wijdloopig mede te deelen, echter met die beknoptheid, die ik zal kunnen in acht nemen zonder het verband der voordragt te verbreken.

Het Zwolsche diep, eene rivier, is de waterweg naar zee van het oostelijk gedeelte van Overijssel en van Drenthe. Het loopt in de Zuiderzee uit met eenen betrekkelijk zeer wijden mond, waarin bij aanhoudenden, zeer sterken landwind (oostenwind) weinig diepte van water is.

Een groot gedeelte van dien mond en het ter wederzijden gelegen gedeelte zee worden geschikt geacht tot landaanwinning.

Er heeft zich eene maatschappij gevormd om die landaanwinning uit te voeren. Zij heeft daartoe concessie verkregen. De bodem des zeeboezems is daarbij aan haar afgestaan. De Staten van Drenthe zijn over die concessie niet gehoord.

Ter bereiking van haar doel heeft die maatschappij de geul der rivier in den mond binnen kribwerken doen insluiten. Hierdoor is het bevaarbaar gedeelte aanmerkelijk vernaauwd.

De maatschappij vermeent, dat door het vernaauwen van den mond der rivier het vaarwater zal worden verdiept en de bank, die zich in zee vóór dien mond

heeft gevormd, grootendeels weêr zal verdwijnen en het Zwolsche diep dus voor betrekkelijk diepgaande zeeschepen toegankelijk zal worden gemaakt.

Ter bestrijding van de kosten dier werken, tot landaanwinning en daarnevens tot verdieping van het vaarwater, achtte de maatschappij het noodig tol te heffen van de schepen die het Zwolsche diep zouden in- en uitvaren. De rivier, het Zwolsche diep, was tot nu toe tolvrij bevaarbaar geweest voor ieder.

Bij Koninklijk besluit van 4 Julij 1848 is een tarief voor dien tol vastgesteld. De Staten van Drenthe zijn over dat onderwerp niet gehoord. Tot maatstaf van den tol is daarbij aangenomen de tonneninhoud der schepen.

Ingevolge dat tarief moeten tol betalen schepen, die het Zwolsche diep konden bevaren bij de diepte van het vaarwater vóór de daarstelling der werken van de maatschappij.

Hierdoor heeft de binnenschipperij, gewoon het Zwolsche diep te bevaren, zich bezwaard geacht, beweren de: dat zij niet wordt gebaat door te verkrijgen meerdere diepte van het vaarwater, maar wordt geschaad door de werken der maatschappij.

Requestranten hebben zich met hunne bezwaren tot alle bevoegde autoriteiten gewend.

Vóór dat op het verzoek der maatschappij de concessie was verleend, heeft de schipperij zich gewend tot de Hooge Regering, met verzoek, dat, wanneer de te Zwolle gevestigde Vereeniging tot ontwikkeling van provinciale welvaart in Overijssel (zoo noemde zich toen de maatschappij) concessie mogt vragen tot het doen uitvoeren eener verbetering van het Zwolsche diep, van af den Top ten westen van Genemuiden tot dwars voorbij de Voorst nabij Vollenhove, alsdan de belangen van adressanten en van honderden andere schippers, die met hen de Zuiderzee, het genoemde Diep en het Zwarte water bevaren, op het oog mogten worden gehouden.

De adressanten hebben ondersteuning van dat adres gevraagd bij het collegie van Gedeputeerde Staten van Drenthe. Dit collegie heeft daarop den Minister van Binnenlandsche Zaken verzocht. dat de bedoelde concessie niet wierd verleend dan nadat het daarover was gehoord.

De nakoming van dat verzoek werd toegezegd, maar de spoed, die bij de zaak werd gemaakt, scheen te verhinderen, dat die toezegging wierd nageleefd; de concessie werd verleend zonder dat Gedeputeerden waren gehoord.

De Staten van Drenthe oordeelden in hunne zomervergadering van 1846, nu een adres aan den Koning te moeten indienen, en verzochten daarbij, dat de werken ter verbetering van het Zwolsche diep, als nadeelig voor de kleine schipperij en VOOR DE AFWATERING VAN DRENTHE, niet verder mogten worden voortgezet.

Die werken zijn voltooid.

Vóór dat het tarief van den tol was vastgesteld, is eene commissie uit de schipperij bij den Minister van Binnenlandsche Zaken geweest en heeft, volgens hare verklaring, de toezegging ontvangen. dat in allen gevalle de Staten van Drenthe vóór de vaststelling van een tarief eerst zouden worden gehoord.

In de zomervergadering van 1847 oordeelden de genoemde Staten aan Z. M. een adres te moeten indienen: „om hun leedgevoel te betuigen, tengevolge der handelwijze in betrekking tot de daarstelling van de verbetering van den handelsweg over het Zwolsche diep, door het Hooge Gouvernement tot dusverre jegens de provincie Drenthe, ten deze door het gewestelijk bestuur vertegenwoordigd, in acht genomen, en de hoop en stellige verwachting tevens, welke de vergadering bezielde, aangaande hetgeen door hetzelve Hooge Gouvernement in betrekking tot de middelen ter dekking van de ten onderwerpe vereischte uitgaven zal worden verrigt, speciaallijk te dien effecte, dat aan Drenthe's ingezetenen, zonder medewerking der wetgeving, geene lasten ten deze worden opgelegd, dan waarvoor hunnerzijds toestemming mogt worden gegeven."

Hierop kwam bij de Provinciale Staten van Drenthe in het Koninklijk besluit van 4 Julij 1848, waarbij, voorloopig voor den tijd van twee jaren, werd vastgesteld een tarief van regten op de scheepvaart op het Zwolsche diep.

De Provinciale Staten hebben daarop besloten: „als uitboezeming van het leedgevoel, hetwelk door voormelde Koninklijke beschikking bij de Staten van Drenthe wordt verwekt, in de notulen der vergadering op te nemen, dat, naar hun inzien, de raadslieden van de Kroon ten onderwerpe zich eene zware verantwoording hebben opgelegd, en zulks uit hoofde van den doodsteek, die door deze Koninklijke beschikking aan Drenthe's nijverheid, voor zoover met de scheepvaart in verband staande, wordt toegebragt."

Tijdens dit voorloopig tarief in werking was, is door een groot aantal groothandelaren, kooplieden en expediteurs te Zwolle een request ingediend, waarbij het nadeel van het bestaande tarief voor hunnen handel werd aangewezen en verzocht het eerlang voor te dragen toltarief niet te willen bekrachtigen, dan nadat het Zijne Majesteit zou zijn gebleken, dat de belangen van den Zwolschen zeehandel en expeditie daarbij behoorlijk zijn in acht genomen. Een gelijksoortig request werd ingediend door het bestuur der Zwolsche Stoombootmaatschappij.

Nog gedurende dit voorloopig tarief heeft ook de schipperij zich wederom geadresseerd aan den Minister van Binnenlandsche Zaken en aan al de bevoegde autoriteiten in Overijssel en Drenthe. Bij de behandeling van dit request in de vergadering van de Provinciale Staten van Overijssel, verschilde het slechts ééne stem of er zou besloten zijn zich ook hierover aan Zijne Majesteit te adresseren, hetgeen toen evenwel aan Gedeputeerde Staten is opgedragen.

Naar aanleiding van al die bezwaren tegen de afsluiting van het vaarwater, is een onderzoek opgedragen aan den heer Conrad, hoofd-ingenieur van den waterstaat in Overijssel.

Deze heeft aan Gedeputeerde Staten van dit gewest berigt: dat het aan hem voorkwam, dat de klagten der schippers over de bekende afsluiting gegrond waren, daar de toestel de vrije bewegingen der schepen, onder anderen bij het laveren, bijzonder hinderlijk is, en er gevallen zijn, dat het voor de schippers gevaarlijk kan worden. Hij adviseerde alzoo voor de opruiming van de afsluiting van het vaarwater.

Na expiratie van den termijn van het eerste voorloopig tarief, werd nu op nieuw een tarief vastgesteld, maar wederom niet definitief. Daarbij werd in zooverre het eerste tarief gewijzigd, dat schepen van zeer geringen diepgang werden vrijgesteld, of voor hen de tol werd verlaagd. Tevens werd daarbij bepaald, dat het vaarwater zou worden onderzocht ten einde uit te maken, of er termen bestonden, om genoemd tarief te verhoogen, te verlagen of te behouden.

Dat onderzoek is opgedragen aan de ingenieurs Ferrand, van Gendt en Staring. In het rapport door die heeren deskundigen uitgebragt, is, betreffende het tarief, te kennen gegeven, dat zij zeer aanraden ernstig te doen onderzoeken of niet de inrigting van het tarief naar den maatstaf van den diepgang der schepen zeer uitvoerbaar is, en dan verre de voorkeur verdient boven het thans gevolgde stelsel, waarbij de tonnen inhoud tot maatstaf ligt.

In het begin van 1853 vroeg de Minister van Binnenlandsche Zaken aan Gedeputeerde Staten van Overijssel en Drenthe inlichtingen omtrent dit tweede voorloopig tarief.

Gedeputeerde Staten van Overijssel raadpleegden daarover den hoofd-Ingenieur van den waterstaat aldaar, die vermeende, dat de proef moest worden genomen met een tarief waarbij de diepgang der schepen tot maatstaf van de tolpligtigheid was aangenomen. Een ontwerp van zoodanig tarief werd door hem aangeboden Dat ontwerp, in handen gesteld van de bij den tol belanghebbende gemeentebesturen, werd door de meerderheid aannemelijk geacht. Ook de hoofdingenieur van den waterstaat in de provincie Drenthe, over dit ontwerp-tarief gehoord, beoordeelde het gunstig, en adviseerde om het gedurende twee jaren tot proeve in te voeren. En desniettegenstaande is een tarief naar den maatstaf van den tonneninhoud later *vastgesteld* en thans in werking.

Ziedaar, Mijne Heeren, kortelijk hetgeen met deze zaak is voorgevallen. Dezelve heeft ook aanleiding gegeven tot meer dan één regtsgeding.

Wat betreft of de tol invorderbaar is op grond van het Koninklijk besluit van 1848, hieromtrent is door den regter verschillend beslist.

Het kantongeregt te Vollenhove veroordeelde de schippers tot betaling; en insgelijks in appèl de regtbank te Zwolle. Door den hoogen Raad werden, *zonder in het onderzoek van de wettigheid van den tol te treden*, de middelen van cassatie in dit geding verworpen.

De regtbank te Assen besliste, dat er niet wettig tol op 't Zwolsche diep gelegd was. De Hooge Raad heeft ook de voorziening in cassatie hiertegen verworpen, *wederom zonder zich over de hoofdzaak uit te laten.*

Uit dit overzigt van de handelingen der Regering en der Provinciale Staten van Overijssel en Drenthe in deze zaak, — van de rapporten en oordeelvellingen der betrokkene administrative autoriteiten, belanghebbende gemeentebesturen en bijzondere personen — alsmede uit de beslissing des regters blijkt, dat er zeer groot verschil van inzigt omtrent deze zaak bestaat.

Nu zijn er bij deze Kamer twee adressen ingediend.

Bij het eene beklagen zich de schippers, dat door de zoo even vermelde daadzaken hun belang en dat van het algemeen wordt gekrenkt. Bij het andere adres wordt door de Provinciale Staten van Drenthe de klagt der schippers ondersteund en tevens te kennen gegeven, dat door die daadzaken ook de waterstaatsbelangen hunner provincie zijn benadeeld en als zou het provinciaal bestuur door de Regering in deszelfs regten zijn verkort. Allen vragen onderzoek hunner grieven.

Bij dit onderzoek zouden, zoo ik meen, de navolgende vragen ter sprake moeten komen:

1o. is de Regering bevoegd, zonder medewerking der wetgevende magt, tol op eene tot dusverre tolvrije rivier te leggen?

2o. is de maatstaf, waarnaar de tol op het Zwolsche diep wordt geheven, billijk, met betrekking tot de schepen, die zonder den aanleg der werken van de maatschappij, dat diep kunnen bevaren?

3o. is het heffen van dien tol, ten gunste van eene bijzondere onderneming, niet in strijd met het algemeen belang?

4o. is door het niet-hooren der Provinciale Staten van Drenthe, zoo min over de concessie als over het tarief, de letter en de zin van de artt. 145, 149, 217, 218 en 219 der Grondwet nageleefd?

En, afgescheiden van het onderzoek der adressanten, zou ook nog gevraagd kunnen worden:

of vóór de wet van 9 Augustus 1848 afstand om niet van den bodem eener rivier of der zee mogt geschieden, zonder medewerking der wetgevende magt?

En wanneer die vraag bevestigend mogt worden beantwoord:

of door het verleenen der concessie *bij Koninklijk besluit*, niet geplaatst in het Staatsblad en waarop dus de Raad van State niet zal zijn gehoord, niet is gehandeld in strijd zoowel met de wet van 16 September 1807 als met Keizerlijk decreet van 11 Jan. 1811?

Het *onderwerp van het onderzoek* zou derhalve zijn of door de handelwijze der Regering, zoo als door adressanten wordt beweerd, wetten waren hetzij verzaakt, hetzij overtreden, of misbruiken in het inwendig bestuur van den Staat zijn gepleegd. En dat onderzoek hieromtrent tot de bevoegdheid der Kam behoort, zal men wel niet betwisten.

Maar meer nog. Mogt de Kamer, na onderzoe van oordeel zijn dat de wetgevende magt behoort de te werken tot het leggen van een tol op eene vrije rivier; of dat het bestuur der provincie Drent had behooren gekend en gehoord te zijn over de verleenen concessie of over het te maken tarief; dat het algemeen belang vordert dat tot maatstaf het tarief van den tol op het Zwolsche diep worde nomen de diepgang der schepen, dan zou daarvan gevolg kunnen zijn, dat de Kamer voorstellen van of andere voordragten aan de Regering deed.

Die uitkomst van dat onderzoek zou zeker ook gen binnen den kring der bevoegdheid van de wetg vende magt.

Die uitkomst zou voor het algemeen belang van ge gering gewigt zijn, blijkens de vele handelingen verschillende autoriteiten en zoovele bijzondere pers nen waartoe het geschil reeds aanleiding heeft geg ven.

Ook zou het gewigt dier uitkomst beantwoorden zoo aan den onvermijdelijken omslag van het onderzoek (e omslag, welke ik geloof dat in dezen, na al het voo gevallene, niet zeer groot zou behoeven te zijn) *aan het gewigt van de te verleenen volmagt. De za die het onderwerp van het onderzoek moet zijn,* meen ik, *nu reeds zoo naauwkeurig omschreven*, deze en vroegere adressen en in hetgeen daarover het openbaar is geschreven — zoo naauwkearig *de aard der zaak vordert en art.* 1 *der wet van* 5 *A gustus* 1850 *verpligtend maakt.*

Het is waar, ook hier worden bij het verzoek o onderzoek geen getuigen of deskundigen voorgesteld maar behalve dat hiervan antecedenten bestaan, en het doen van een bepaald voorstel hierin zou kunne worden voorzien, *zijn de getuigen en deskundigen hier,* den aard der zaak en hetgeen daaromtrent reeds hee plaats gehad, *gemakkelijk te vinden, als het ware aa gewezen.*

De drie punten, en het verdere waarop de Kame volgens het Voorloopig Verslag omtrent het laats voorstel tot een onderzoek, bij het overwegen van ee voorgesteld onderzoek moet letten, — de drie pu ten meen ik te mogen aannemen dat hier bevestige zullen moeten worden beantwoord, zoodat ze ge reden geven om een onderzoek te weigeren.

Ik wil dan ook niet twijfelen, of de Kamer zal deze zaak althans een onderzoek willen bevorderen.

Zoo als reeds door den geachten spreker uit Am sterdam is aangetoond, had de Commissie voor Petitien, ingevolge art. 115 van het Reglement va Orde, kunnen concluderen tot de benoeming eener bi zondere commissie, aan welke zou worden opgedra gen om, na naauwkeurig onderzoek der daadzaken omtrent de te nemen maatregelen een bepaald voo stel te doen.

Het is mij ook voorgekomen, dat dit de weg is doo het Reglement van Orde aangewezen, om, nu de Com missie voor de Petitien heeft gemeend de zaak on slist te moeten laten, *van wege de Kamer* tot een on derzoek te geraken, althans een daartoe strekke voorstel, zoo er geene afdoende redenen tegen wo den gevonden, aan hare overweging te zien voordrag Indien de Commissie voor de Petitien hare conclu niet in dien zin verandert, zal ik derhalve stemm voor het voorstel, dat de geachte redenaar uit Am sterdam, meen ik, het voornemen heeft te doen, zo niet, dan ben ik daartoe bereid.

De heer **Thorbecke**: Ik geloof dat de zaak ter sprake de aandacht en meer dan de aandacht, d zij de belangstelling der Kamer verdient, ook al wa zij hier door andere verzoekers, dan door de verg dering van de Staten van Drenthe aangebragt.

Ik voor mij zou mij liefst vereenigen met de ee voudige conclusie der Commissie, onder de voorwaa de, waarvan ik de toezegging zelfs op dit oogenbli niet verlang, onder de voorwaarde dat bij voorbee de afgevaardigde uit Drenthe (de heer van der Veen) die ons zoo even niet alleen zijnen ijver maar zijne d gelijke kennis met betrekking tot deze zaak deed blij ken, op zich nam een voorstel tot enquête te doen.

Ik geef de voorkeur aan de conclusie der Commis sie, omdat het voorstel van ons geacht medelid u Amsterdam (den heer Bosscha) niets dan een omwe is. De commissie, die volgens zijn voorstel zou wor den benoemd, zal concluderen tot eene enquête o niet. Concludeert zij tot eene enquête, dan zullen w eene dubbele beraadslaging hebben, eerst over di conclusie, en vervolgens, wanneer het voorstel t enquête zal zijn gedaan, over die enquête. Dezelf gronden zullen ter eerste en ter tweede instantie o nieuw worden overwogen. Dit is eene complica van werkzaamheden, waarvoor ik volstrekt geene r den zie. In het ander geval, wanneer de commiss tegen eene enquête adviseert, zal, vertrouw ik, e van de leden der Kamer de commissie tegensprek en op zich nemen hetgeen de commissie zal gemee hebben niet te moeten voorstellen.

De kortste, de eenvoudigste weg zal dus, gelo ik, zijn, dat de Vergadering de conclusie van de co missie voor de verzoekschriften aannemende, ieder stilzwijgend uitnoodige, om een voorstel to tenquête te dienen. De geachte spreker uit Drenthe, (de he van der Veen) heeft reeds de punten opgenoemd, di daarbij in aanmerking zullen komeg. Het was ze nabij aan het doen van het voorstel zelf; hij beho niet meer dan ééne schrede verder te zetten: en voor mij zal gaarne zien, dat hij die schrede doet.

De heer **van Goltstein**: Er is een gewigtig vraa punt ter sprake gebragt in deze Vergadering. Het dit: of het verzoekschrift, waarover thans gesproke wordt, aanleiding zou kunnen geven tot het instelle van eene enquête, tot het uitoefenen van het regt

onderzoek door deze Vergadering? Mogt die vraag ontkennend worden beantwoord, dan zal men zich ook gereedelijk vergenoegen met de conclusie, welke door de Commissie is voorgesteld. Zoover ik thans de beraadslaging heb nagegaan, is het mij twijfelachtig voorgekomen, of inderdaad dat verzoek grond kan opleveren tot het instellen eener enquête. Daartoe zou het vooral noodig zijn, dat dit onderzoek tot eene behoorlijke uitkomst kan leiden, en wel tot eene wettelijke regeling der zaak, of wel dat het grond kan opleveren, dat het initiatief door deze Vergadering worde genomen tot een voorstel van wet. En nu vraag ik: is het onderwerp, hetwelk thans besproken wordt, zoodanig, dat het vatbaar is voor eene wettelijke regeling? Ik geloof, dat die vraag ontkennend moet worden beantwoord. Het onderwerp is de behoorlijke regeling van de vaart op eene onzer rivieren en het vaststellen van de voorwaarden, onder welke die vaart kan plaats hebben. Naar het mij voorkomt is het een onderwerp van administratieve regeling, hetwelk geregeld moet worden door het gewestelijk bestuur of, indien tegen die regeling opgekomen wordt, door het hoofdbestuur, maar dat vreemd is aan eene regeling door de wetgevende magt. Wel is het dus geoorloofd aan het provinciaal bestuur, om de belangen van de ingezetenen der provincie bij de Staten-Generaal voor te staan en kan men zich beroepen op dat artikel der provinciale wet; maar het is de vraag in hoeverre die belangen kunnen ter harte genomen worden, zonder den werkkring te overschrijden, binnen welken de Staten-Generaal zich moeten bewegen.

En nu heb ik wel hooren vermelden, dat het hier geldt de regeling van een tol op eene rivier; maar dat is mij voorgekomen te zijn geene zoodanige regeling, welke behoort plaats te hebben door deze Kamer. Voor zooveer de zaken thans geordend zijn, komt het mij dus voor, dat zij geene aanleiding kunnen geven tot het instellen van eene enquête en dat de Kamer zich bepalen moet tot de conclusie door de Commissie voorgesteld, namelijk tot de nederlegging van het adres ter griffie.

De heer **Bosscha**: De vorige spreker is getreden in een onderzoek of de zaak, waarover de Staten van Drenthe zich beklagen, werkelijk een objekt kan zijn voor eene enquête van de zijde van deze Kamer. Dit is juist de misvatting waarop ik gewezen heb, dat het onderwerp van het verzoekschrift wordt verward met het onderwerp zijn zou van de verlangde enquête, indien daartoe wierd overgegaan. De vraag, die ons thans bezig houdt, is niet of het onderwerp van de enquête wel veroorloven zal, dat zij worde ingesteld, maar de commissie dit in 't midden heeft gelaten, is de vraag deze, wat er verder zal gedaan worden met het adres, of de Kamer zich dat moet aantrekken, dan wel aan het goedvinden van hare individuele leden mag overlaten, het al of niet op de griffie te laten liggen. De geachte afgevaardigde (de heer van Goltstein) heeft gezegd: wanneer de door hem gestelde vraag ontkennend moest beantwoord worden, zooals hij geloofde, dat het geval was, omdat de regeling der tolgelden niet is eene zaak van wetgeving, — dat wij ons dan moesten houden aan de conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften. Maar ik moet hem doen opmerken, dat wanneer de Commissie tot eene beslissing in den door hem bedoelden zin had willen adviseren, zij overeenkomstig ons Reglement van Orde had moeten voorstellen, om over te gaan tot de orde van den dag. Het is, omdat het onderwerp van het verzoekschrift der Staten is de uitoefening van het regt van enquête, dat wij de eventuele toepassing van dat regt nu moeten ter zijde laten, maar eeniglijk het *verzoekschrift* moeten behandelen, en daarom meen ik dat moest worden opgedragen aan eene bijzondere commissie het onderzoek, niet alleen of er termen zijn, om tot eene enquête over te gaan, maar in 't algemeen het onderzoek naar de feiten in het adres opgenoemd; en het gewigt van deze zaak is mij zoo groot voorgekomen, dat ik niet gevraagd heb, wat is hier de kortste weg, maar wat is voor het algemeen belang de meest wenschelijke, voor deze Kamer de meest waardige, en wat ik heb voorgesteld, is, naar mijn gevoelen, de alleen welvoegelijke weg. Daarom heb ik gemeend, dat de conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften aan bedenking onderhevig was. Wanneer wij nu die conclusie zouden aannemen, gelijk voorgesteld is, onder zekere onderhandsche voorwaarde, omdat een der leden zich wel heeft willen verbinden, of openlijk in deze Kamer zal verbinden, om een voorstel tot enquête over deze zaak te doen, dan geloof ik toch, dat dit het besluit der Kamer niet zou veranderen. Deze Kamer heeft een verzoekschrift van de Staten der provincie Drenthe ontvangen en daaromtrent moet zij een besluit nemen, nu blijf ik volharden bij mijne meening, dat het eenige welvoegelijke, althans het meest gepaste besluit zal zijn, het adres te stellen in handen eener commissie tot onderzoek.

De heer **van Akerlaken**: Ik ben volstrekt niet opgestaan om in eene beoordeeling te treden van de meerdere of mindere gegrondheid der klagten in het adres vervat; maar ik heb alleen het woord gevraagd om te ondersteunen de conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften. Ik doe dit in de eerste plaats op de gronden, aangevoerd door den geachten afgevaardigde uit Maastricht. Ik geloof met hem, dat wanneer wierd gevolgd de wijze van behandeling aangegeven door het geachte lid uit Amsterdam, men een omweg zou bewandelen, en dat men veel beter tot zijn doel zal geraken, indien de weg wordt gevolgd, door den afgevaardigde uit Maastricht voorgesteld, en een bepaald voorstel tot het instellen eener enquête wordt gedaan door een der leden, bijv. door ons medelid uit Drenthe.

Maar ik vind een tweede bezwaar tegen het voorstel van den afgevaardigde uit Amsterdam, in ons Reglement van Orde. Wanneer toch art. 115 hierop wordt toegepast, dan zou de Kamer reeds dadelijk beslissen, dat het verzoekschrift loopt over een onderwerp, tot de dadelijke en regtstreeksche bemoeijing van de Kamer behoorende.

De geachte spreker uit Utrecht heeft reeds gezegd dat dit het geval niet was. Ik wil nu niet nader beoordeelen, maar de zaak is voor het minst twijfelachtig, en ik wil dus in mijn gevoelen omtrent deze zaak niet prejudicieren, door hier toe te passen art. 115 van het Reglement van orde.

Er is nog eene derde reden, die mij gebiedt te stemmen vóór de conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften. Het regt van enquête bij de Grondwet aan de Kamer gegeven, is voorzeker een schoon en belangrijk regt, maar juist daarom geloof ik, dat de Kamer het met naauwlettendheid en voorzigtigheid moet toepassen. Wij hebben nu reeds een voorstel tot het houden eener enquête omtrent het misbruik van sterken drank van ons medelid Rochussen; gisteren is rapport in deze Kamer uitgebragt omtrent verzoekschriften betreffende de aanbesteding der nieuwe koperen munt voor Oost-Indie, waarover men almede een onderzoek of enquête verlangde; ik geloof inderdaad, dat, wanneer men spreekt over belangrijke onderwerpen, die aanleiding tot het houden eener enquête zouden kunnen geven, deze aangelegenheid daartoe in het bijzonder zal behooren. Er is nog een onderwerp, waaromtrent men een onderzoek heeft verlangd, het is vervat in een request van de ingelanden van de Schermeer om te bekomen een afzonderlijk gemeentebestuur. Zonder mij nu te willen uitlaten omtrent het gewigt der gronden die voor de ontvankelijkheid van dat verzoek in aanmerking kunnen komen, zoo meen ik toch onder de aandacht der Kamer te moeten brengen, dat ook dit verzoek aan haar is gerigt. Wij hebben alzoo reeds verscheiden verzoeken tot het houden van enquêtes. Ik meen daarom dat de Kamer voorzigtig moet zijn om tot het gebruik maken van het regt van enquête over te gaan.

Het zijn deze bezwaren, die mij bewegen om niet aan te nemen het voorstel, gedaan door ons geacht medelid uit Amsterdam. Mogt de Vergadering van hare belangstelling in de zaak nog op andere wijze willen doen blijken en haar trachten levendig te houden, zoo zou ik der Commissie voor de Verzoekschriften in overweging willen geven, om bij hare conclusie nog het voorstel te voegen tot verzending van een afschrift van het adres aan den Minister van Binnenlandsche Zaken.

De heer **Thorbecke**: De geachte spreker uit Amsterdam (de heer Bosscha) wil, dat wij aan de vergadering van de Staten van Drenthe een compliment maken. Dit is het, wat het geachte lid waardigheid en welvoegelijkheid noemt. Maar ik geloof, dat de Kamer waardigheid en welvoegelijkheid behoort te betrachten ten aanzien van *een ieder, zonder onderscheid*. Of het zijn de Staten van Drenthe, dan particuliere belanghebbenden, of wie ook, deze vergadering is geroepen om dezelfde belangstelling aan de zaak te schenken en die met dezelfde waardigheid te behandelen. Ik geloof echter tevens, dat met de onderscheiding, welke de spreker aan de Staten van Drenthe zou willen bewijzen, de vervulling van hun verlangen zou worden verachterd. Ik meen overtuigd te mogen wezen, dat de Staten, met mij, den kortsten, schoon misschien minst complimenteusen weg, voor den besten zullen houden. En welke is nu de beteekenis, de kracht van het voorstel, hetwelk de geachte afgevaardigde doet? Zoo dat voorstel overgaat in een besluit, zal dit een *schorsend* besluit zijn. Niet alleen zal die commissie, die hij vraagt, weken, maanden noodig hebben voor haar onderzoek, maar gedurende dien tijd zal geen lid der Vergadering een voorstel tot enquête kunnen doen, of hij zal er zich aan wagen, dat zoodanig voorstel worde afgewezen, op grond, dat men het voorstel der commissie moet afwachten. Dit is, geloof ik, niet de gang, welke de meest gewenschte uitkomst belooft; dit is niet voldoen aan het verzoek der Staten van Drenthe; dit is niet beantwoorden aan de zorg, die wij en ook onderscheiden leden der Kamer, waaronder ik mij gaarne rangschik, meenen aan deze zaak te moeten wijden.

Het geachte lid heeft gewaagd van eene „onderhandsche voorwaarde", van een „bijzonder gesprek". Dit rust, zoo ik mij niet bedrieg, op een misverstand van mijne woorden. Ik meende dat, naar hetgeen ik gehoord had uit den mond van het geachte lid uit Drenthe (den heer van der Veen), — wij hebben allen zijne rede vernomen — zonder eenigen twijfel een voorstel tot enquête te gemoet was te zien. Dat die vereischte voorwaarde zal worden vervuld, zal mij des te geruster mijne stem doen geven aan de zeer eenvoudige conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften, eene conclusie, na hetgeen thans is voorgevallen, met de uitnoodiging, om een voorstel tot enquête te doen als vereenzelvigd. En dat voorstel zal aan de Vergadering de gelegenheid geven, om in de eerste plaats te beslissen, of deze zaak tot instelling van een afzonderlijk parlementair onderzoek zal kunnen leiden.

De heer **Wijbenga**: Mijnheer de Voorzitter, de Commissie tot de verzoekschriften wil met een kort woord hare gedachten openbaren omtrent het besluit dat zij gemeend hebben te moeten nemen.

De eerste spreker, de afgevaardigde uit Amsterdam, is begonnen te zeggen: „Het zijn geene particulieren, welke hier een verzoekschrift indienen: het zijn de Staten van Drenthe". Uwe Commissie is van meening, dat het er weinig toe doet of het een particulier is die petitionneert, dan of het een collegie is. Het komt er alleen op aan of de zaak, waarover gepetitionneerd wordt, tot de dadelijke en regtstreeksche bemoeijingen van deze kamer behoort.

In de tweede plaats heeft dezelfde afgevaardigde met een woord gesproken over het minder waardige, hetwelk in onze conclusie zou gelegen zijn. Mij dunkt, Mijnheer de Voorzitter, wanneer wij de onderscheidene sprekers, die over onze conclusie reeds het woord hebben gevoerd, nagaan, wij daarin reeds het bewijs zullen vinden dat de conclusie niet zoo geheel beneden de waardigheid van deze Kamer is.

Wat evenwel de zaak zelve betreft, ik wil namens uwe Commissie op het gesprokene dit antwoorden: dat wij volstrekt geene partij trekken (om het zoo eens uit te drukken) tegen hetgeen omtrent onze conclusie in het midden is gebragt. Juist de twijfel die bij uwe Commissie bestond, of de zaak, waarover hier gepetitioneerd werd, voor eene enquête vatbaar was, is het wat uwe commissie geleid heeft tot de conclusie zoo als die is voorgedragen, en uwe Commissie beaamt ten dezen opzigte geheel het gesprokene van den afgevaardigde uit Maastricht, omdat het ook juist aan uwe Commissie is voorgekomen, dat de conclusie, zoo als die door ons is ingerigt, de eenvoudigste wijze van handelen in dezen aan de hand gaf en geene belangen benadeelde.

Wat betreft het renvooi aan den Minister van Binnenlandsche Zaken, uwe Commissie is van oordeel geweest, dat zoodanige verzending in dezen geen effect zou kunnen sorteren, daar hier vooral sprake was van een tarief van tolheffing waaromtrent deze Kamer zeker niet bevoegd is in details komen of te beoordeelen.

Ik wil dus ten slotte alleen dit zeggen: dat het der Commissie ten eenen male onverschillig is, wat door deze Kamer omtrent hare conclusie zal worden besloten; maar dat de weg, dien zij door deze conclusie heeft aangewezen, naar haar oordeel de eenvoudigste is, omdat het, wordt dezelve aangenomen, aan ieder lid der Kamer blijft overgelaten om alle zoodanige voorstellen te doen als hij in het belang der zaak mogt verkiezen.

De heer **van der Veen**: Hoezeer ik gaarne zou hebben gezien dat eene conclusie ware aangenomen waardoor een onderzoek van wege de Kamer ware geprovoceerd, en mij daarom heb verklaard voor het benoemen eener commissie, en ofschoon ik mij vroeger onthouden heb zelf een voorstel te doen, alleen uit vrees van den schijn van partijdigheid op mij te laden, daar ik toch woon en afgevaardigde ben uit de provincie van waar de adressen zijn ingediend, zal ik echter, nu het uit de discussie schijnt te blijken dat de Kamer meer geneigd is zelf een voorstel te ontvangen, en thans daartoe bepaald opgeroepen, geene zwarigheid meer vinden, om wanneer door de Kamer niet tot het benoemen eener commissie om over een onderzoek te oordeelen, mogt worden besloten en de conclusie der Commissie voor de Verzoekschriften wordt aangenomen, — alsdan uit de ter griffie gedeponeerde adressen aanleiding nemen om een voorstel tot onderzoek aan de Kamer te doen, in de hoop dat zij alsdan ook gezind moge bevonden worden dat voorstel aan te nemen.

De heer **Rochussen**: Het is niet om een compliment te maken aan de Staten van Drenthe, als ik het voorstel van onzen geachten afgevaardigde uit Amsterdam ondersteun, maar het is, omdat ik wensch, dat onze Grondwet, eene Grondwet, eene waarheid zij. In die Grondwet staat geschreven *het regt van enquête*; en nu heb ik den indruk ontvangen, dat zoodra het woord *enquête* wordt uitgesproken, eene soort van weêrzin, eene huivering, eene vrees bij deze Kamer ontstaat. Nu acht ik niets ongelukkiger en meer in staat, om eene Grondwet in discrediet te brengen, dan dat zij onuitgevoerd blijft; en ik verlang daarom, dat die huivering en die vrees voor dat grondwettig regt worden weg genomen. Het is zeer wel mogelijk, dat wanneer eene enquête wordt voorgesteld, ik tegen het houden van die enquête zal stemmen, maar nu er quaestie is, om niets anders of meer te doen, dan te onderzoeken of er ook eene enquête zou kunnen te pas komen, moet ik de poging, die daartoe wordt aangewend, ondersteunen.

De geachte afgevaardigde uit Maastricht (de heer Thorbecke) heeft gezegd: het is een lange omweg; indien er eene commissie wordt benoemd, dan van twee gevallen één: of de commissie adviseert tot het niet-houden eener enquête en dan is men niets verder gekomen, of de commissie adviseert tot het houden der enquête, en dan heeft men twee beraadslagingen, eerst over de conclusie van de commissie en daarna over het voorstel tot enquête. Ik vereenig omtrent het laatste met den geachten afgevaardigde, op grond van art. 117 van ons Reglement van Orde, waarin ik lees:

„Wanneer het voorstel gedaan wordt door eene commissie van rapporteurs, of door eene andere commissie der Kamer, naar aanleiding van het bij haar in overweging zijnde onderwerp, geschiedt dit bij verslag, in eene openbare zitting uit te brengen."

De bedoeling van het Reglement van Orde is dus, dat in een geval, zoo als hier bedoeld wordt, wanneer zoodanige commissie tot het houden eener enquête adviseert, zij dan gelijktijdig het voorstel daartoe doet; dat is dan een voorstel van vijf leden, daarover valt slechts ééne discussie; en zulk een voorstel zal in mijn oog sterker zijn en meer kans hebben om door de Kamer te worden aangenomen, dan een voorstel van één enkel lid. Bijaldien ons geacht medelid uit Drenthe mogt overgaan om alleen het voorstel tot het houden eener enquête te doen, zal hij welligt later in de gelegenheid komen zich deze mijne woorden te herinneren.

De heer **van Hoëvell**: Mijnheer de Voorzitter, ik begrijp zeer goed, dat de vorige spreker ons zooveel mogelijk tracht in te nemen voor het houden van eene enquête in het algemeen. Ik geloof echter, dat hij daarbij niet alleen in de eerste plaats het oog heeft

op eene enquête over het Zwolsche diep. Nu zegt die geachte spreker: het is geen lange omweg, die ons door den geachten afgevaardigde uit Amsterdam wordt voorgesteld. en waarom? Omdat, indien zulk eene commissie adviseert tot het houden van eene enquête, het voorstel daartoe door *vijf leden* gedaan wordt, het geen veel meer kans van slagen heeft, dan wanneer zulk een voorstel van één enkel lid uitgaat. Het komt mij voor, Mijnheer de Voorzitter, dat in die woorden de vrees doorstraalt, dat wanneer misschien één enkel lid dezer Vergadering het voorstel doet tot het houden eener enquête, *daarom alleen* het voorstel niet zou doorgaan. Ik houd het er voor, dat de geachte spreker zich stellig en vast overtuigd kan houden, dat wanneer ooit het voorstel tot het houden eener enquête wordt afgestemd, het dan, wat mij betreft, niet geschieden zal, omdat een enkel lid dezer Vergadering daartoe het voorstel heeft gedaan, maar omdat de gronden, waarop dat voorstel rustte, verwerpelijk zijn. Of één lid zoodanig voorstel doet of vijf leden dat doen, *al waren het er negen*, dat doet er niets toe.

Ik zie dus volstrekt niet in, dat wanneer wij den weg zullen volgen, ons door den geachten afgevaardigde uit Amsterdam voorgesteld, de zaak er eenigzins door zal worden bevorderd. Ik zie er alleen een grooten omweg in, die iets op de lange baan zal schuiven, dat anders binnen korten tijd aan onze beraadslaging zou kunnen worden onderworpen.

De heer **van Heiden Reinenstein**: Mijnheer de Voorzitter, met veel genoegen heb ik het voorstel van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam vernomen.

Wat betreft in de eerste plaats het compliment waarover gesproken is, ik ben het volkomen eens met den geachten afgevaardigde uit Maastricht, dat in den regel eene corporatie zich tot deze Kamer wendende niet meer consideratie verdient dan een individu, maar ik geloof toch dat men hier dient te onderscheiden. Wij hebben hier eene corporatie, die werkzaam is in de attributen haar bij de wet aangewezen, en aan welke als zoodanig is opgedragen de behartiging der provinciale belangen. Die belangen staan in het naauwste verband met de onderwerpelijke zaak. Ik geloof dus dat de Staten hier geheel binnen den kring van hunne attributen gehandeld hebben en in zooverre niet volkomen gelijkstaan met een individu, die requestreert over een onderwerp, dat hem particulier aangaat. Ik geloof, dat in dat opzigt de eerste spreker zeer teregt heeft doen opmerken, dat de waardigheid van de Kamer vis-à-vis de Staten van Drenthe wel medebrengt, iets meer te doen, dan in gewone gevallen plaats heeft.

Wat nu betreft den omweg, moet ik bekennen, dat ik bij den eersten oogopslag ook van gedachte was, dat thans een omweg zou worden gemaakt; thans evenwel kan ik dien omweg niet zien. In het voorstel van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam ligt niet bepaald het houden eener enquête opgesloten, maar alleen dit, om aan eene commissie, die reeds *dadelijk* werkzaam zoude worden, op te dragen te onderzoeken in hoeverre er *termen* bestaan tot het houden eener enquête, ja dan neen, in allen gevalle een bepaald voorstel, welk dan ook, aan deze Kamer te doen. Concludeert die commissie tot het instellen eener enquete, dan is men veel verder gevorderd, dan dat men afwacht of welligt een of ander lid het initiatief zal nemen, en komt men dus waarschijnlijk nog spoediger tot het doel; ik zie dus geen omweg. Het is dan ook daarom en op grond van hetgeen ik begonnen heb te zeggen, dat wij hier te doen hebben met een adres door een provinciaal bestuur binnen de attributen van zijn werkkring ingediend, dat wij nu ook behooren een soortgelijk besluit te nemen, als is voorgesteld, en in geen geval tot een bloot depôt ter griffie, een besluit, dat met een aannemen voor notificatie tamelijk gelijk zoude staan. Nemen wij het voorstel van den geachten afgevaardigde uit Amsterdam aan, dan kan dit welligt tot een belangrijk gevolg leiden, en het leidt in allen gevalle tot eene dadelijke instructie. Het adres aan den Minister van Binnenlandsche Zaken te verzenden zonder meer, zooals door den heer van Akerlaken is voorgesteld, beteekent niets, zelfs al had hij er bijgevoegd: *om inlichtingen*, want die zou dan zijn *judex in causa*.

Ik geloof dus, dat het rationeel is het voorstel van ons geacht medelid uit Amsterdam aan te nemen; ik zal daar voor stemmen. Mogt het worden afgestemd, dan zal ik met veel genoegen een voorstel tot enquête zien doen en dan ben ik des noods gaarne bereid daartoe mede te werken.

De heer **van Akerlaken**: Mijnheer de Voorzitter, ik wensch het geachte lid uit Drenthe te doen opmerken, dat er tusschen het behandelen van dit adres in gevolge art. 115 van het Reglement van Orde en het gewone voorstel tot het houden eener enquête geen verschil bestaat. Wat toch zal het gevolg zijn wanneer er zoodanige commissie wordt benoemd ingevolge art. 115 van het Reglement van Orde. Dan zal die commissie moeten onderzoeken, of het onderwerp, waartoe de zaak betrekking heeft, aanleiding kan geven tot eene enquête en het resultaat van het onderzoek zal aan de beslissing der Kamer moeten worden onderworpen. En wat heeft er plaats wanneer een van de leden der Kamer een voorstel tot enquête doet? Dan moet door de Kamer, alvorens de principale zaak te beoordeelen, allereerst onderzocht worden, of er termen aanwezig zijn, om die enquête toe te staan. Ik kan dus geen verschil tusschen die beide wijzen van handelen zien. Zoowel in het een als in het ander geval zal moeten worden beoordeeld of er aanleiding bestaat om van het regt van enquête gebruik te maken.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Alsnu zal tot eene stemming worden overgegaan. Zij die met v o o r antwoorden, zullen beschouwd worden zich te verklaren voor de conclusie van het rapport der Commissie, en de die met t e g e n antwoorden zullen geacht worden het voorstel van den heer Bosscha in te stemmen.

De heer **Wybenga**, lid der Commissie: Mijnheer de Voorzitter, ik wensch alleen te kennen te ge[ven] dat er nog een geheel gelijksoortig adres is als het behandelde, van eenige schippers uit Drenthe en Overijssel, waaromtrent wij rapport zullen uitbrengen; ik wilde derhalve vragen, of het niet beter zou ook de conclusie daarvan voor te lezen, en ze beide tegelijk aan de stemming te onderwerpen?

De **Voorzitter**: Ik geloof dat het beter is eerst [de]ze zaak te beslissen.

De *conclusie van het rapport der commissie*, st[rek]kende: *om het ter griffie neder te leggen, ter in[zage] van de leden*, in stemming gebragt, wordt met 40 te[gen] 19 stemmen aangenomen.

Tegen hebben gestemd de heeren: Hoffman, [van] Heiden Reinestein, Wintgens, Rochussen, Bots, [van] Lennep, Strens, Bosscha, Kien, van Bosse, Bla[...] ten Cate, van Eck, Heemskerk, van Franck, Sto[...] Reinders, Storm van 's Gravesande, Delprat en [van] Nispen van Sevenaer.

Bij deze stemming waren afwezig de heeren T[...] van Amerongen en van der Veen.

Daarop is door de Commissie voor de verzoeksc[hrif]ten rapport uitgebragt op een adres van J. A. Veld[...] en 193 mede-onderteekenaren, allen binnenschipp[ers] wonende in de provincien Overijssel en Drenthe, Zwolle en Zwartsluis; het Zwolsche diep bevarende wier schepen meten 50 ton en daarboven. Zij [ver]zoeken, dat de Tweede Kamer der Staten Generaal [een] onderzoek bevele, volgens art. 90 der Grondw[et] omtrent de zaak de tolheffing op het Zwolsche diep, [en] daarna zal besluiten over de bezwaren van adressan[ten] zooals dan in het belang van billijkheid en regtvaar[dig]heid zal behooren.

Overeenkomstig het rapport der Commissie w[ordt] tot nederlegging ter Griffie van dit adres besloten.

In de zitting van 14 dezer is bij de Tweede Ka[mer] een voorstel van den heer van der Veen ingeko[men] tot het houden eener enquête omtrent de zaak van [het] Zwolsche diep.

Gedrukt bij GRATAMA te Assen.